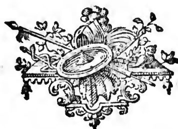
EXCERPTVM
POLONICAE LITTERATVRAE
HVIVS ATQVE SVPERIORIS AETATIS.

AVCTORE

IO. DAN. ANDR. IANOZKI

CAN. CATHEDR. KIOVIEN. ET COLLEG. SCARBIMIR. BIBLIOTHECAE ZALVSCIANAE PRAEFECTO.

VOL. III.



VRATISLAVIAE

APVD GVIL. THEOPH. KORNIVM

A. R. S. MDCCLXVI.

SPLENDIDISSIMAE NOBILITATIS,

AC SVMMAE VIRTVTIS, ERVDITIONISQVE

ADOLESCENTI,

MICHAELI

DE DVCIBVS SOLTICIS,

CRACOVIENSIS ECCLES. CATHEDRALIS

PRIMICERIO,

INSIGNISQVE COLLEGIATAE SANDOMIRIENSIS

DECANO,

IN VRBE VRBIVM, ROMA,

NVNC COMMORANTI,

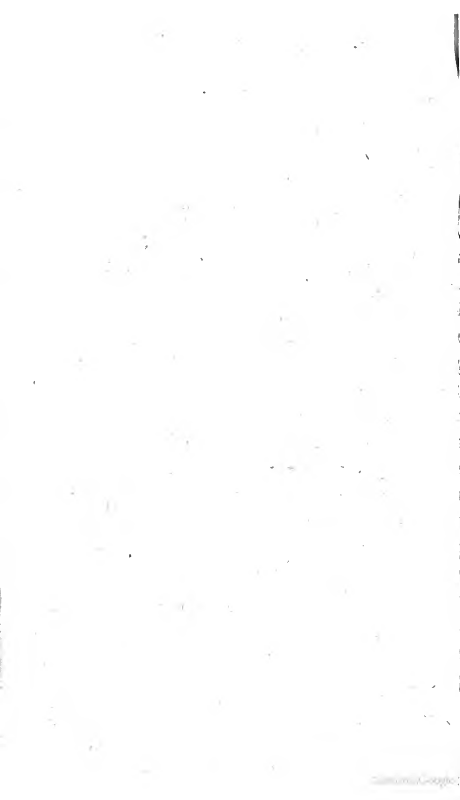
IOANNES DANIEL ANDREAS

IANOSCIVS,

CAN. CATHEDR. KIOVIEN. ET COLLEG.

SCARBIMIRIEN.

FELICITATEM ET S. P. D.



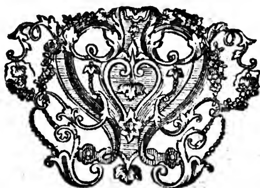
Pergratum omnino, perque iucundum TIBI, ILLVSTRISSIME PRIMICERIE, *fore ratus sum, si hocce* POLONICAE LITTERATVRAE *volumen ad* TE *mitterem: quod delineatam, a me,* REGIS *optimi, Musisque coniunctissimi et amicissimi imaginem exhibet: magnamque copiam earum scriptionum recenset, quibus nobilissimi e nostra Gente homines, ingeniique facinoribus celeberrimi,* SACRAE IPSIVS MAIESTATI *susceptum imperium gratulati sunt.* TIBI *enim maximi, atque a* DEO *nobis dati,* PRINCIPIS *gloria, immensam quandam et infinitam voluptatem adferat, oportet atque necesse est, cum regias vere ac divinas* EIVS *virtutes dotesque penitus cognitas perspectasque habeas, tantique ab* EODEM, *ob summam Familiae* TVAE *vetustatem et claritudinem, Regiasque propinquitates et affinitates, ob egregium*

quoque formae decus, ingentiaque animi atque ingenii bona, studiorumque ornamenta, existimatus sis, ut TIBI *palam singularem benevolentiam suam, et clementiam, blandis admodum honorificisque verbis declaraverit, ac reportandorum, in Regni Gazam, Regalium Insignium provinciam ultro detulerit. Id, quantum* TVAM *indolem, ad altiora quaeque tendentem, magis atque magis inflammat atque incendit: tantum erigit recreatque Parentem* TVVM, *Sandomiriae Castellanum, gravissimum, Regique ac Reipublicae probatissimum Senatorem. Incredibilique laetitia afficit magnum illum Patruum, in cuius sinu, caelestissimis pietatis, doctrinae, sapientiaeque praeceptis innutritus es, Cracoviensium Praesulem, Severiaeque Ducem, pontificiis senatoriisque virtutibus eminentissimum: cuius imprimis consilio atque opera,* POLONORVM *ille TITVS, AVGVSTVS III, Princeps pius, sanctus, sapiens, clemens, mansuetus, iustus, gravis, liberalis, magnanimus atque magnificus, Republi-*

publicam Polonam bene ac feliciter moderatus est: cuius etiam arbitrio fideique, STANISLAVS AVGVSTVS, *Regum providentissimus atque sapientissimus, adeptis statim publicae salutis gubernaculis, vetustissimi atque augustissimi, divinae religionis, humanaeque eruditionis Seminarii,* CRACOVIENSIS VNIVERSITATIS *Visitationem permisit. Praeterea, mirum in modum, proborum omnium, qui Patriae atque Litteris bene cupiunt, spem solatur. Nam a* STANISLAO AVGVSTO, PRINCIPE *doctissimo, et sapientissimo, et iustissimo, clarissimis* TVIS *natalibus, virtutibusque, et studiis, amplissima, in Ecclesia atque Republica, munera praemiaque expectanda arbitrantur. Efficiat* DEVS, *ut* TIBI *prosperrima omnia, id est, digna magno nomine, animoque* TVO, *contingant: eaque religioni orthodoxae incrementum adferant, et Polonicae Gentis gloriam augeant, bonarumque artium atque disciplinarum progressus promoveant. Vale, flos*

Polo-

Polonae Nobilitatis, *et maximam*, *quam apud nos obtinuisti*, *pietatis*, *scientiae*, *prudentiae*, *temperantiae*, *constantiae*, *modestiae*, *innocentiae*, *aliarumque eximiarum virtutum opinionem*, *in Romana Vrbe*, *illa Ecclesiae rectrice*, *Orbisque eruditrice*, *supera!* *Varsaviae*, *e publica Bibliotheca* ZALVSCIANA, XII. *Kal. Febr. Anni a* CHRISTO *nato* MDCCLXVI.



EXCER-



EXCERPTVM

POLONICAE LITTERATVRAE.

VOL. III.

CXIV.

Rex noſter ille, STANISLAVS AVGVSTVS, formae veneratione, ingeniique virtutibus, inter maximos huius, atque ſuperioris omnis aetatis Reges, effulget. Namque eſt toto corpore pulcher, ac maxime decens. Iuſta ei ſtatura. Color candidus, in genis grato rubore ſuffuſus. Naſus aquilinus. Nigri capilli. Nigrique & grandes oculi, qui intuentium omnium animos ei devinciunt. Magna, in omni eius geſtu, gravitas atque maieſtas. Animo, ſuper humanam naturam, evectus. Voluptatum contemtor. Gloriae tantummodo avidus. Publicaeque ſalutis cupidus. Legum omnium patriarum, ac domeſticorum inſtitutorum, aſſiduo uſu exercitus. Exterarum etiam rerum ſcientiſſimus. Cogitatione celer. Ac



ſcriptione velox. Facundia, Magno illo Alexandro, Macedonum Rege, Iulioque Caeſare, primo Romanorum Imperatore, potentior. Sermone vernaculo comtiſſimus. Ac nobili quaque exotica lingua tam apte concinneque loquens, ut Gallus & Italus, itemque Anglus & Germanus, Rutenusque civem ſuum haud difficulter agnoſcant. Latinis litteris doctiſſime eruditus. Liberaliumque omnium diſciplinarum ſtudiis tam abunde inſtructus, ut bonae omnes artes, ipſo uno complexae, eſſe videantur. Liberum omne otium, iucundae eorum concedens conſuetudini & familiaritati, qui praeclari facinoris, aut doctrinae virtutisque famam adepti ſunt. Ingentia iis munera, exquiſitosque honores impertiens. Militiae gnariſſimus. Ac bellicoſorum virorum amantiſſimus. Cibi potusque modicus. Vini parciſſimus. Laboris natura patiens. Et, ubi res vigiliam exigat, ſane exſomnis. Summe providus, nec minus cautus in agendis rebus, quam ſtrenuus, & fortis. Inque periculis imperterritus. Invidiam nequaquam ulciſcens. Comiter eos appellans, qui laeſere. Iisque benigne faciens. Iuſtitiae tenaciſſimus. Vitae integer & caſtus. Veritatis adeo diligens, ut ne ioco quidem mentiatur. Orthodoxae religionis obſervantiſſimus. Eccleſiaſtico Ordini benevolen-

lentiſſimus. Nobilitati omnium deditiſſimus. Eique tuendae, atque ornandae, omnem impendens curam ſuam. Populi etiam deſideriis, & ſingularum imprimis civitatum precibus, ultro occurrens. Summisque & infimis audiendis, ac iuvandis adeo obvius, ut demerendae univerſae Genti ſuae, genitum eum omnes exiſtimemus.

CXV.

Splendidiſſimum Eccleſiae atque Reipublicae, omnisque doctrinae, & litteraturae lumen, Princeps *Caietanus Ignatius Solticus*, Cracoviae Pontifex, Severiaeque Dux, advenit. Summi amoris benevolentiaeque indiciis, a Rege, eſt exceptus. Moxque ad epulas invitatus. Et ad intima, Regni de rebus, conſilia adhibitus. Principi *Repnino*, animi prompto, ſagacique viro, a *Ruſſorum Auguſta*, magnae penes Regem noſtrum Legationis officium oblatum. *Kraſicius*, Premiſlienſis Eccleſiae Cathedralis Praepoſitus, Vanchocenſisque Abbatiae Coadiutor, forma & ætate florentiſſimus, ingeniique amoenitate, & doctrinae elegantia, & morum ſuavitate, Regi valde acceptus, maior Eleemoſynarius a Sua Maieſtate eſt creatus. *Ghigiotti*, comis admodum & prudens vir, idemque perdoctus & facundus, ac mira facili-

tate gratus, a consiliis Ecclesiasticis, scribendisque ad S. Apostolicam Sedem epistolis, assumptus. *Lachowscius*, summorum hominum, sapientiumque omnium concursu, divinos sermones coram Rege dicit.

CXVI.

Nobilissimo poetae, *Iosepho Katenbringio*, Societatis Iesu Sacerdoti, hunc NVNCIVM, IN ELYSIOS, POST VNANIMEM ET FELICEM, STANISLAI AVGVSTI, IN REGEM POLONIAE, ET MAGNVM DVCEM LITVANIAE, ELECTIONEM, EXPEDITVM ANNO MDCCLXIV. DIE VII. SEPTEMBRIS debemus:

Protinus ac, latis qua campus diditur arvis,
Varsaviam Volamque inter, concordia Gentis
Vota STANISLAVM Regem dixere; propinquo
Fama sedens clivo, tam nobilis arbitra scenae,
Quin, ait, alipedes Genii! (nam plurima semper
Pone Deam strepitat rumorum turba,) repente
Hinc, festinato per inania nubila cursu,
Fertis in Elysios tam suavia nuncta campos?

Iussit: & e Geniis subito pernicior unus,
Iam streperum cornu, tremulas succinctus & alas,
Carpit iter, notisque viis, magnoque volatu,
Per liquidum tranans Iovis aethera, campis
Constitit Elysiis. Locus est, ceu florida Tempe,
Multus ubi, densos lauri de germine lucos,
Prataque, & herbosos thalamos, discriminat amnis.

Heic

Heic Magni Manes, queis iam fortuna peracta est,
Depositis mundi rebus, curisque, quietem
Captantes placidam, communi sede morantur.

Forte IAGELLONVM sceptris bene nata Polonis
Quondam Progenies, quos inter laurea Magni
Vmbra PONIATOVII, vernantem labilis alvei
Sederat ad ripam. Multus, super omine Regni,
Et carae Patriae fatis, viduaque corona,
Illis sermo fuit; nec enim cum corpore Manes
Deponunt omnem terrae natalis amorem.
Hunc extinctorum Regum, Patrumque Senatum,
Vt vidit Famae Genius: nova nuncia! clamat,
Nuncia de patriis ad Vos laetissima terris!

Conticuere omnes, avidas cum vultibus aures
Arrecti, patriis quid laeti ferret ab oris?
Vester, ait, Lechiae nimium dilecta Propago
Magna IAGELLONVM, materno e sanguine cretus,
Et patria clarus Pronepos virtute, Tuusque,
Magne PONIATOVI, Natus iam Lechica gestat
Sceptra STANISLAVS! Vix haec complevit; at illi
Insolitam, placidis oculis, & fronte serena,
Prodere laetitiam, tum respectare vicissim,
Mox sibi, mox patriae, mox claro sanguine iunctis
Gratari, &, tanto de Nato, plaudere Patri.

Sed carus Genitor, cujus nova nuncia mentem
Perstrinxere magis, post parva silentia, tales
Effudit gaudens imo de pectore voces:
Ergo erat in fatis, & provida numina Regni
Sic voluere, meus viduos ut Principe fasces
Prensaret Natus, solioque sederet avito?
Scilicet, haud temere mihi, mens praesaga futuri,
Saepius hoc tacitis visa est praedicere signis.
Illius in vultu, pulchra gravitate severo,
Intentos quoties oculos, fixosque tenerem,
(Non quales Genitor, sed quales Censor habebat,)
Nescio, tum in Puero quid maius Patre videbam.
Illi ego, nam fatear, simili iungebar amore,



Ac aliis natis; sed solus, praeter amorem,
Torsit ab invito reverentia signa Parente.
Num, dixi, fortuna potens meditatur in isto
Magni aliquid Nato? vel eum fortasse regendis
Olim Sarmatici Regni designat habenis?
Sic illum sunt visa mihi portendere magnum
Sermo, frons, virtus, incessus, & omnia, Regem.
Accidit, & faustum tenuerunt omina finem.

Sed, quod scire libet, iam quaeso, Nuncie, fidis
Pande sonis: non arma armis, non ensibus enses
Conferti? non rixa furens, & iurgia dira,
Libera Volani temerarunt iugera campi?
Aut actae populi, studia in contraria, mentes?
Non bella, alternasque neces, sunt visa minari?
Quales, nam memini, motus, saevisque procellas
Cladibus infames discordia sueta ciebat,
Et quorum pars magna fui? Nil, Nuncius inquit,
Nil horum. Sed erat facies placidissima campi,
Qualem nec prior aspexit, nec postera forsan
Visura est aetas. Veluti cum grata FavonI
Aura, per immensos huc illuc mobilis agros,
Et capita alta cedri, & parvi colla ligustri
Leniter inclinat; sic inclinata licebat,
Et Procerum, & populi totius cernere in Vnum
Corda STANISLAVM. Votis communibus adde,
Aura quod e celebris Prussi, Russique potentis
Climate, pervolitans flatu aspirabat amico.
Tanti est, ingenuae communem Gentis amorem,
Vicinique throni certos meruisse favores.
Nuncius haec. Placido rursum PONIATOVIVS ore:
Nosco, ait, & clari prisca virtute Catonis,
Cui similem ingenio, regnandique arte, ministrum
Non Regna Europae, nedum mea Lechia vidit,
Hic labor, hoc opus est. Illius principe cura,
Consilio, cupidoque boni communis amore,
Pax stetit Indigenis, toti concordia Regno,
Et Nostro Nato unanimi data voce corona.

Iam licet, emensos repetas bone Nuncie calles,
Et quae de patriis portasti gaudia terris,

In

In patriam e nostris fer mutua gaudia campis.
Dic: non usque adeo Lethaeo flumine mersos
Esse IAGELLONES, ut non sua sensibus imis
Gaudia percipiant; orbi superesse Polono
Sanguinis heredem, qui sceptra capessat avita,
Extinctisque novum lumen Maioribus addat.

At Regi, Natoque meo, quem pulchra corona
Ambiit, haec referes a caro vota Parente:
Regat, & augustum miro quod cepit amore
Sarmatiae sceptrum, simili conservet amore;
Exornet Patriam meritis, & laudibus artes,
Et frontem palmis, & pacis munere Cives;
Et Patrem, tanto quem iam superavit honore,
Longaevis superet carus quoque Filius annis;
Donec par summis effectus Regibus, olim
Et lauro, & Martis palmis, & pacis oliva
Inclytus, at serus, nostras concedat in oras:
Sic PATREM NATO, *sic* REGES *velle* NEPOTI.

CXVII.

Georgius Ciapinscius, Presbyter Scholarum Piarum, studiis Pieriis ornatissimus, AD SERENISSIMVM STANISLAVM AVGVSTVM, POLONIARVM REGEM ORTHODOXVM, NOMINE PROVINCIAE LITVANAE, hoc CARMEN LYRICVM scripsit:

AVGVSTA Regum Progenies, ubi
Ad sceptra certam sternere semitam
Solet, coronarumque in ipsis
Iam dominos facit esse cunis;

Hereditatem purpureae quoque
Recens lacertis asserit editis
Togae, thronique praepotentem
Constituit vacui Dynasten



Hunc, qui iocosae pendet ab ubere
Nutricis, & qui nec titubantibus
Haerere plantis, propter aevi
Reptilis impedimenta, possit:

Inaugurari quando ibi quempiam
Novum ad coronam contigit, & nova
Regnum occupare dignitate,
Ac populos cohibere fidos,

Non ampla valde gaudia civium
Replere certum est subdubitantia
Corda, & pavorem comminantem,
Spem posita inter & inquietem.

Felixne (dicunt nam populi) accidit
Monarcha nobis, pace, vel horrido
Bello, vel ignavae parentis
Est vitio vitiosus ille?

Natura tales ipsa ciet sonos,
Non aequa cunctis munera dividens
Quos parturit proinde Reges,
Sollicitos iubet esse cives

Omnes, ob illos: spargit & hinc neque
Meris eorum pectora gaudiis,
Solatiis miscens molestam
Spem, dubio sociam timori.

At qui cruenta corripuit manu
Sceptrum, minaci crudus acinacé,
Calcando cervices rebellis
Vi nimia populi subactas,

Et caede multa, & sanguine civium,
Injuriosae more tyrannidis,
Fuso per urbes, & patentes,
Irriguo velut amne, campos,

Stravit

Stravit rubefcens ad folium grave
Iter fibimet, morteque plurima
Non gloriofus ad coronam
Triftem ovat applicuiffe frontem:

Non ulla veri femina gaudii
Faftidiofis mentibus imprimit,
Imo timore, taedioque,
Atque odio populos fatigat

Vatiniano; dum fibi praefici,
Quem noluerunt, imperio vident
Alto coacti; nec moleftum
Ferre iugum, nec amarulenta

Cervice norunt excutere impotes;
Frenosque debent indociles pati,
Quos libero malignus ori
Impofuit valide tyrannus.

Iam vero votis fic ubi liberis,
Iunctisque ad unum vocibus omnium,
Monarcha genti deftinatur,
Ac legitur placitus volenti,

O! pulchra quanto gaudia flumine
(Velut repando Nereus alveo,
Per prata, per colles apricos,
Et nemora, & fata laeta currens,)

Gentes inundant, & populos ibi?
Quis corda fenfus laetitiae obruit?
Solatiorum publicorum
Materies, feges atque quanta,

Et rura, & urbes, templaque clauftraque,
Et caftra Marti dedita permeat,
Movendo privatis decoram
Dis Laribus, domibusque litem?



Perſpecta quippe eſt tum popularibus
Virtus, & alte pectore Regio
Sese recondens indoles, &
Apta bono Patriae gerendo

Mens deſtinati. Tum bene conſcia
Congratulatur Publica Res ſibi,
Legiſſe ſe notum Monarcham
Conſilio, atque animoſitate.

Tum copioſa & concipit omina,
Ac orbitatem depoſiti throni,
Solatur electi favore, &
Augurio meliore, Regis.

Talis, ſuperni munere Numinis,
Sors verſat orbem proſpera Lechicum,
Talisque, blandiente coelo,
Sarmatiam bene rara noſtram

Fortuna, pulchris legibus eximens,
A caeterarum iure dynaſtico
Provinciarum, Gentiumque,
Conſtituit dominam abſolutam

Regum eligendorum, ad ſua commoda,
Et ne quid almae debeat omnium
Mortalium, facit, parenti: aſt
Provideat ſibi Principem ipſa.

Natura nempe hic iuris habet nihil,
Peculiari lege coercita.
Amor ſed arcte concatenans,
Vnanimi bona corda nexu,

Solus triumphat: millia civium
Permulta, ad unum ſuaviter efficax
Trahendo, porrigendoque uni
Corda, manus, animosque victos.

O! qua-

O! qualem oportet, quamque probabilem,
Omnique virtutum genere inclytum,
Hunc esse, qui solus placere
Tam numero queat agminali!

AVGVSTE! Regum fama Poloniae,
Thronique magnus Sarmatici nitor,
Roburque gentis, & suarum
Grande decus columenque rerum!

Hacusque cantu nostra Aganippeo
Tractare quidquid Musa fidelior
Tentavit, & throno sub ipso,
Lesbiaco resonare plectro,

Respexit ad TE. T*Eque sibi unicum,*
Suisque metris, proposuit scopum,
AVGVSTE STANISLAE! laudes
Vltro TVAS *recitare pergens;*

Lucina sceptrum non cui debitum,
Aut Gradivus tradidit improbus,
Sed civium libens voluntas,
Pulchra fides, amor atque constans.

At quae eminentem carmina gloriam
Aequare possunt? quae lyra Regiam
Apollinaris celsitatem
Sufficiat celebrare digne?

Minus sed istud. Namque Diespiter
Subinde parvae murmure tibiae
Cantatur, & gaudet sonari
Exigua sua sceptra chorda.

Nec vero, PRINCEPS *magnanimissime,*
Tuis canendis laudibus impiger
Apollo, longe quaeret illas:
Aut genesim eximiam movendo;

Aut



Aut acta Maiorum, radiantia
In orbe nostro, qua Litalis patet,
Et qua Lechaeus porrigit se
Tot populos cohibendo limes;

Quantum, severae lege modestiae,
In pace, quantum Marte perhorrido, &
Vtraque tempestate, quantum
Consilio valuere certo.

TV, TV IPSE, *nostrae materiem chely*
Praebes peramplam, miraque nupera
Electio TVI, *ad Polonum,*
Nemine praepediente, Regnum.

O! quantus iste est testis, idoneae
Virtutis ad magnum solium TVAE,
Concors voluntas gentium tot,
Disparium quoque nationum!

Quae TE, *tot inter praecipuos viros,*
Virtute claros, & meritis graves,
Elegit ad thronum, deditque
Non alii sua sceptra dextrae.

Descende in illos, Calliope, precor!
Varsaviensis quos aperit tibi
Tractus, virentes candidosque,
Et studiosa tuere, campos.

Videsne? quanti hinc curribus, hinc equis,
Provinciarum a partibus omnium,
Huc congregentur, ordinatis
Atque locent sua castra metis,

Cives Polono clymate dissiti?
Quos sive vastus Vistula dividit,
Borysthenes, Chronusque; sive
Cum Pripeto, Beresina, & Istro,

Huc

Huc huc citato conveniunt pede:
Huc ſpes ovantes, votaque conferunt
Lectura felicem, ac beatum
Sarmatico populo Monarcham.

Sunt, qui ſacratum verticem in Infula
Monſtrant honora, punicea latus
Toga recincti, queisve pulchra
Purpureo chlamys ardet oſtro;

Sunt, quos profanis coetibus eximit
Aut clava terrens, ſcipio eburneus,
Aut clavis auro fabrefacta
Ex ſolido, reliquusque cultus;

Omnes decori ſic dibaphis, uti
Virtute praegrandi, & ſapientia.
Collectus ex utraque terrae
Parte hilaris numerus Polonae.

Omnes vetuſto ſtemmate fulgidi;
Omnes praealto ſanguine nobiles;
Donare Lechaeum parati
Emeritae diadema fronti.

Hinc acer Heros Littavicus venit,
Diviſus alti gurgite Viliae;
Hinc Samogitta, ludibundo
Contiguus fluvio Dubiſſae;

Tum Roxolani clymatis incolae
Adſunt frequentes, rubra quibus ſuum,
Aut nigra dat nomen, vel alba
Ruſſia, diſſimili colore;

Videre erat tunc caſtra Podoliae
Spectata late; Volhynienſium, &
Iunctas Maſovitis catervas
Caſſubiûm, atque Poleſiorum

Examen



Examen ingens nobilium; Pruſſos
Deſiderantes; Podlachiae quoque,
Curlandiaeque cum Livonum
Lectam acie cupida cohortem.

Quis Rex? quis aureo ſplendidior throno
Sedebit? & quis ſceptrigera manu
Ius dicet amplum, Sarmatasque
Imperio reget aequus alto,

Spectare. Sed nec difficiles moras
Fortuna luſit. Nam ſimul omnium
Vox una TE *ſolum ſonabat,*
TE *Lechico ſolio expetebat*

Dignum inter omnes. Ivit ad aethera
Clamor virorum vociferantium;
AVGVSTE STANISLAE vive! &
Sauromatas bone Rex guberna!

Dixere cuncti. Ac protinus ignea
Tormenta, voces concomitantia,
Dedere iucundum fragorem,
Laetifico ſtrepitu, & boatu.

Tum, inſtructa pennis fama volucribus,
Congratulantem diſſecat aera,
Illabiturque ſat remotis
Gentibus, urbibus, atque terris,

Tubis canendo Regem adamantinis,
Partes in omnes, ſol habitabiles
Qua luſtrat oras luminoſus,
Sarmatico poſitas ſub axe.

Repleta tellus integra gaudiis
Ovat ſonoris, templaque TE DEVM,
Omnes per urbes, uniformi
Voce ſonant, repetuntque: vive

REX

REX Magne! Caelo miſſus ab aureo,
Piaſtea Lechis ſaecula & innova,
Felicitatem priſtinamque
Redde, novo venerande ſceptro.

Reduc Iagellûm tempora Sarmatis,
Bello ut timendus, pace ita amabilis.
Europa TE *laudet, bonus* TE
Civis amet, paveat ſed hoſtis.

Haec vota vulgi vocibus addita
Cunctis oberrant dulcia compitis,
Haec rura, campos, civitates,
Moenia, & oppida, & arva, complent:

Monarcha terris omnibus imperans,
Monarcha caelos concutiens, DEVS!
Throno Polono inauguratum,
Soſpitem & incolumem Monarcham;

Diu foveto; nos TVA, *laudibus*
Non deſituris, ſceptra potentia
Cantabimus; TV *illius auge*
Imperium, decus, atque robur.

REX interim TV, *Varſavienſibus*
Felix honorusque arcibus advenis,
Sublimis inſigni caballo,
Innumeraque phalange cinctus

Adgratulantum ex quolibet ordine
Aut Senatorum, aut bene civium
Precantium TIBI, *ſuaeque,*
Te Domino, Patriae, atque Patre.

Diploma Regni ſuſcipis, & novis
Reples eorum pectora gaudiis;
Et dum Sacramentum profaris,
Corda novo facis illigari

Collecta



Collecta nexu. Perpetuet Deus
Clarum Polonorum imperium TIBI,
Faxitque TE TVI *beatum*
Delicium populi frequentis.

Sed terror idem, ac intolerabile
Sis fulmen atris hostibus. Et TVA
Arma, insolentes cum Geloni,
Tum Odrysii metuant tyranni.

Haec una vox auditur ab omnibus,
Qui TE *ad coronam Lechiacam vocant,*
TIBI*que plaudunt occupanti*
Sarmaticum solium, fideles.

Ergo parato iam diademati
Caput decorum porrige. Nec diu
Luctare fidis ambigentum
Nobilium Procerumque votis.

Imo illa amanti pectoris excipe
Sinu, TVORVM *maxima civium*
Spes, gaudiumque, queis suis TE
Ferre humeris volupe est ad aram,

De qua coronam, Praesulea a manu,
Sumes honoram; dextra sed aureo
Sceptro renidebit; sinistra
Dives erit dominante pomo;

Latus recinget crudus acinaces.
Defensor aequi, terror at hostium,
Sumesque laetus gloriosis
Purpureos humeris amictus.

Spectatus & sic conspicuo throno
Sedebis; hinc inde opperientibus
Mandata cunctis, & cupita
Magnanimi proba iussa Regis.

Tum

Tum praepotenti de solio bonus
Congratulantes cerne Scholas Pias,
TVA*que laetos celsitate,*
Quamquam humiles foveas clientes.

Exilis haec pars de TIBI *subbitis,*
In Litterarum pulvere condita,
Olim TVOS *avens triumphos*
Et meritas celebrare palmas,

Maiore nisu; percupiens quoque
Cantare laudes iustitiae, sacro
Throno fidelis; nuncupansque
Pro imperio sua vota fausto,

Regi Regentum: sit TVA *prospera*
Fortuna, & aetas, da facilem manum,
Vultuque clementi, tuere haec
Parva piae monimenta Musae.

CXVIII.

Rex, eo ipso die, quo veterum Poloniae Regum diademate, solemni more redimitus est, fulgentissima Regiae nobilitatis decora, *Michaelem Poniatovium*, Cracoviensis Ecclesiae Cathedralis Canonicum, *Adamum*que Ducem *Czartoryscium*, generalem Podoliae Praefectum, Aquilae Albae Equites creavit. Eodemque honore Principem *Nicolaum Repninum*, Russorum *Augustae* magnum Legatum, insignivit. Provincia Masoviae Societatis Iesu, foecunda ingeniorum parens, elegantiorisque omnis doctrinae altrix, ita inaugurato Regi gratulata est:

EGREDIMINI, ET VIDETE REGEM SALOMONEM, IN DIADEMATE, QVO CORONAVIT EVM MATER SVA. CANTIC. III.

MATER ECCLESIA.

Nate! meos inter fortunatiſſime natos!
Nate! Tuae gentis gloria! matris honos!
Quem virtus teneris puerum formavit ab annis,
Atque ſinu fovit. Relligionis amor;
Cui leges ſervare meas, mea iura tueri,
Lex erat, & nullo lex violata die:
Accipe iam felix, Tibi quae decreverat olim
Perque meas Caelum dat modo ſceptra manus.
His ego fulta parens, & Nati numine tuta,
Non metuam Stygias in mea damna minas.
Delebo pravos mores, ſcelus omne latebit,
Solaque regnabit, cum probitate, fides.
Templa colet populus, precibusque altaria circum
Ad pia Caeleſtem vota rogabit opem.
Sic erit; & qui, a me accepto diadmate fulges,
Ipſe corona Tuae, Nate, Parentis eris.

MATER PATRIA.

O Toi qu' on adora ſur les rives du Tibre,
Où tu ne reçois plus que de ſtériles voeux,
Ame des grands proiets, Reine d'un peuple libre,
Puiſſante Déité qui remplis de tes feux
Les heros bienfaiſans & les coeurs généreux,
Mére des Rois, ſublime & touchante Patrie,
Dont jadis l' image attendrie
Méloit envain ſes pleurs aux flots du Rubicon;
De ce jour fortuné viens ordonner la féte;
Par un heureux concert réunis ſur ta tête
L' Olivier de la Paix aux fleurs de l' Helicon;
Pour les Arts & pour toi c' eſt un jour de conquête.

Parois

Parois telle en ces lieux, que tu fus autrefois
Dans les murs ſuperbes de Rome,
Lorſque pour le maintien des Loix
De nobles citoiens, miniſtres de ton choix,
Juges ſans paſſions, proclamoient un grand Homme.
Tu reverras ici ce que tu vis alors,
Le Mérite atteignant ſa haute deſtinée,
La Vertu ſans apprêt, ſous de ſimples dehors,
Illuſtrant les honneurs, dont elle eſt couronnée.
Car ces pompeux travaux, cet appareil flatteur,
Ces ſons harmonieux, ce ſpectacle enchânteur
Que le Sage apprécie, & que la foule admire,
Ce Triomphe d'un jour n'eſt point ce qui t'attire;
Il ſert à tes deſſeins, l'Amour en fut l'auteur:
Tout éclat qui ſe borne à plaire,
Ne ſeroit devant toi qu'un éclat impoſteur;
La Patrie a des ſens que n'a point le Vulgaire.

Tu pénêtres jusqu'à l'Autel;
C'eſt là que ton œil maternel
Cherche un plus digne objet, le trouve, & s'y repoſe:
Un Pontife ſacré remplace l'Eternel;
Aux piés de cet Ambroiſe un autre Théodoſe,
Maître de ſa grandeur, humblement la dépoſe,
Il en fait à ſon Dieu l'hommage ſolemnel;
Mais ſon Dieu la lui rend, & d'un rayon du Ciel
L'embellit & la légitime;
Le ſceau majeſtueux qu'à ſon front il imprime,
Aſſure au nouveau Prince un éclat immortel.

Eſt-ce vous, STANISLAS, vous, déja les délices
Du peuple qu'à vos ſoins les Deſtins ont commis?
Vous, qui n'aurés jamais d'ennemis que les vices;
Quoi? vous Règnés à peine, & les cœurs ſont ſoumis?
Sur ce charmant début, ſur ces tendres prémices,
Que vos droits ſont bien affermis!
Pour un Roi qui commence ô le brillant augure
Lors qu'il voit par l'Amour ſon pouvoir applaudi!
De cet Aſtre naiſſant quel ſera le midi,
Puisque ſon aurore eſt ſi pure?



Mais que vois-je, ô Patrie? & pourquoi sur tes pas
Se sont attroupés ces Génies
Dont les Ordres divers, dont les voix réunies
Invoquent à grands cris le nom de STANISLAS?
La sage Politique & la droite Prudence,
La Paix, la Vérité, la Joie, & l'Abondance,
L'Equité qui du foible écoute les soupirs,
Tous ces Arts qu'inventa le besoin réciproque,
Ceux qui sont nés des doux loisirs,
Ont adopté son Règne, ils en ont fait l'époque,
Où naîtront les beaux jours, les Talens, les Plaisirs.
„Couronnons, ont-ils dit, celui qui nous Couronne;
„Mais choisissons ces fleurs que la Vertu moissonne,
„Et qui bravent des Tems l'injurieux couroux;
„Il sçait tous nos secrêts, n'en soions point jaloux,
„Et pour l'azyle qu'il nous donne,
„Par un retour sincere à son grand cœur bien doux,
„Assignons lui sa place au Temple de Memoire;
„S'il plante nos lauriers, nous cultivons sa gloire;
„Si par lui nous vivons, il doit vivre par nous.

Connoissés vous enfin, Prince. De vôtre vie,
Suivés le fil entier, repassés l'heureux cours;
Et plein de gratitude admirés la Patrie,
De ses bienfaits sur vous rassemblant le concours.
Son zèle prévoiant fit couler dans vos veines
Le sang de Jagellon anté sur la valeur;
De cet illustre sang l'héroique chaleur
Developpa bientôt, par ses soins & ses peines,
Le germe naturel des vertus souveraines,
L'Enfant par ses succès annonça le grand Roi.
Ce qui nourit l'esprit, l'étend, ou le redresse,
Force, vivacité, justesse,
Connoissance, amour de la Loi;
Le Goût, le sentiment, ces sources de sagesse,
Elle fit son plus cher emploi
D'en abreuver vôtre jeunesse.
L'Histoire, par son ordre, ouvrit devant vos yeux
Les fastes des Héros, le regître des âges;
La Poesie en foule étala ses images.

L'Elo-

L'Eloquence ses tours, son charme impérieux,
L'Antiquité ses mœurs, sa langue, ses usages;
Elle mit dans vos mains la Lyre & le Compas,
Parcourut avec vous les différens climats,
Observa la Nature, imita ses ouvrages;
Et pour combler ses dons; Arbitre des suffrages,
C'est par elle à vos vœux que le sceptre est offert.
Que d'Hommes dans un Roi! son ascendant suprême
Domine sur les Rois ainsi que sur nous même:
La foiblesse se cache au grand jour qui la perd;
Le mérite éprouvé se montre à découvert;
Montrés vous, STANISLAS, & l'univers vous aime.

Et Toi, Mère attentive, achève ton Heros;
S'il fuyoit tes conseils, il cesseroit de l'être;
Modère son travail, veille sur son repos;
Il est encore ton Fils, quoi qu'il soit nôtre Maître.

MATER FAMILIA.

KOSCIOŁ, OYCZYZNA, te to Matki obie
Zniosſszy dziś wſzyſtko ku Krola ozdobie,
Berło, Koronę, y miecz; gdy od ſiebie
Każda, AUGUSCIE, przybiera tym Ciebie,
W tym, z Domow pierwſza, a trzecia z tych Matek
Twa FAMILIA rzeknie na oſtatek;
Znieſionych ozdob niechże podział będzie,
Obaczym czyie w pierwſzym będą rzędzie;
Wy miecz daiecie, wy Berło, Koronę,
Ja Głowę z ręką, bez tych cóż ſą one?
Rękę waleczną macie w Nim do miecza,
Męſtwo Oycowſkie w tym Was ubeſpiecza.
Sławney Krwi CIOŁKOW Bohatyra Plemię
Zaſtąpi Kościoł, wſławi Polſką ziemię
Spływaiąc Xiążąt Krew Weń Jagiełłowa,
Ręczy w tąż, że w nim do Korony Głowa.
Wziął mądrość z Wuiow Domu Jagiellona
Uzna na Tronie Swiat w nim Salomona;
Tak was zaſzczyci Oyczyzno, Kościele,
Miecz w ręku JEGO, Korona na Czele,



Słyszy to SŁAWA y wzbiwszy się piory,
Leci aż na sam wierzch Krępackiey gory
Tak głosząc: ozdob dość zniosły, wiem y ia;
KOSCIOŁ, OYCZYZNA: nie mniey FAMILIA.

CXIX.

SENECA ille POLONICVS, *Stanislaus Konarscius*, IN SOLENNI DIE INAVGVRATIONIS, SERENISSIMI ET POTENTISSIMI STANISLAI AVGVSTI, REGIS POLONIAE, MAGNI DVCIS LITHVANIAE ETC. hocce, CVM CORONA REGIA, LIBERTATIS COLLOQVIVM, in manus suorum civium emisit:

Digna fide referam: vates nam talia, rapti
Extra se Phoebi munere, saepe vident.
Sacra coronati vidi conclavia Regis,
Et mensam, super hac & diadema nitens.
Mox venerabilior mihi visa est una Dearum:
(Maiestate oris rebar adesse Deam)
Lauro tecta caput. Chlamys aurea, & aurea vestis.
Arcu armata humeros, enseque cincta latus.
Ingens frontem adamas ornat; pretiosius illo
Vtraque nil, & nil India maius, habet.
Hunc circum, gemmis rutilans nitet undique nomen
LIBERTAS, nostrae suave decus Patriae.
Regali primum Dea figit dulcia serto,
Ex omni teneris, basia, parte labris.
Sublatamque manu sic est affata CORONAM:
(Si memini, multum est, reddere verba Deae)
Saxonas ante duos, Boios (ait illa,) petisti,
Pannonas, & Gallos, atque Palaemonios.
Venceslaus enim, Lodoix, Magnusque Jagello,
Atque Jagellonum stirpe cadente, Tibi
Valesius, bellax Stephanus, tum Vaza, duoque
Otthonides, patriis plus placuere procis.

Ast

Aſt hodie quae ſunt mea gaudia! ſcilicet aptum,
Teque domi dignum, Te reperiſſe Caput!
Quid iuvit, dominos quaeſiſſe per extera regna,
Propria prae noſtro queis placet aula Throno?
Quos taedet natale ſolum liquiſſe, ſuosque;
Nos, a Seianis, qui voluere regi?
Ne tamen immemorem, minus aut me vivere gratam,
Forte peregrinis Regibus eſſe putes,
Incepi, crevique ſub his: oblivia nulla
Illorum rapient munera, nulla dies.
Aſt in perniciem me tanto a tempore labi,
Et patrias leges nonne ruiſſe vides?
Iuribus atque meis inimica LICENTIA, bellum
Quam mihi funeſtum, perpetuumque gerit?
Pulſa Themis! verſat patrios Audacia vecors
Faſces, ſusque ferox omnia deque movet.
Relligio, dirae accuſata ſuperſtitionis,
Temnitur. Impietas laeta, peana canit.
Perfidiae, caedes, perjuria inulta, rapinae,
Hoc e fonte fluunt, nulla torique fides.
Nil priſci moris: pietas, candorque, pudorque,
Exulat. Innocuos & pudet eſſe probos.
Plus ſed adhuc mihi quod dolet, eſt id, nomine ſemper
Dum LIBERTATIS, ſe tegit omne ſcelus.
Inſultat, dirosque ciet vicinia riſus:
Aſt ego muta, ſilens, nec, niſi tempta, gemo.
Nulla malis tantis medicina modusque ſalutis:
Nullus, qui moeſtae conſulat, aut det opem.
Nam ſine conſilio, ter denis iam prope luſtris,
Reges, me, & Cives deſeruere mei.
Prorſus ad hanc triſtem me ſceptra extranea ſortem,
Prorſus ad hunc miſerum me pepulere ſtatum.
Ah! adventitiis dominis an amabitur unquam
Libera gens? nequeunt meque measque pati!
Legis inaſſueti iuſſis, ſua iuſſa, ſupremas
Leges, invitis civibus, eſſe volunt.
Ingentes fero iam Tibi, feliciſſima! grates,
Laetor &, ad PIASTI Te rediiſſe Caput;
In me, cui & ego, ac in libera colla meorum,
Protinus imperium ſceptraque trado libens.

 Exper-

Expertam, scio me, maiorem Illius amorem:
Quippe sinu lusit, crevit & Ille, meo.
Illeque, me melius, mea vulnera novit. Ab Illo
Est speranda meis certa medela malis.
Accipe iam brevibus: spes omnes colloco, REGE
In SAPIENTE meas, ac in AMANTE mei.
Hic, (olim ut roseo Thaumantias ore,) CORONA
Reddidit intentae talia verba Deae:
Cum iam Delicio populi, cum gentis Amori,
Me, (Iove supremo, Teque iubente,) dedi;
Quam Tua grata mihi fiducia! PRINCIPE quod spem
In SAPIENTE loces, ac in AMANTE Tui.
LIBERTAS invisa malis est Regibus: illam
Non odère, ipsi qui nisi digni odio.
LIBERTAS dilecta bonis est Regibus: ulli
Plus, quam qui est populi dignus amore sui?
Macte animo! Princeps, cinxi cui tempora, verus
Nempe Tuus sanguis, vera Tua est soboles:
Quique fuit Civis, Patriae qui Filius, Idem
E Cive, & Nato, Rex, Patriaeque Pater.
Ille Tuis certe cum sit nutritus in ulnis,
Eque Tua recipit, Regia sceptra, manu,
Diliget instar Te caraeque bonaeque Parentis,
Ac Tecum curas dividet imperii.
Et decus, & priscum (nil saeva licentia terret,)
Restituet robur legibus Ille Tuis.
LIBERTAS pulchrae hic dedit oscula mille CORONAE.
Reclusae subito sed patuere fores.
Et Dea mox, & scena statim disparuit omnis:
Ac vates, haesit solus & attonitus.
O fortunati nimium, iam plaudite Cives!
Propitii, lapsis, Di meliora dabunt!
MAIESTATEM inter LIBERTATEMque, cohaeret
Tam bene! quod faustum, quod sit utrique bonum!

CXX.

Idem sapiens vir, & studiis optimis perfecte eruditus, animoque & eloquio excellens,

lens, gnarus denique bene gubernandae Reipublicae, IN COLLEGIO NOBILIVM, SCHOLARVM PIARVM, maxima Senatorii Equestrisque Ordinis frequentia, DE INSCRIPTIONE REGII NVMISMATIS, SVSCEPTO SACRO DIADEMATE, SPARSI, huiuscemodi verbis disseruit:

Coronae regiae, Amplissimi Proceres! inscriptionem adiectam legitis: HANC IVSSIT FORTVNA MERERI. Res, ut id genus esse oportet, brevissima, sed reconditae sapientiae plena. Ducere hinc potestis, tanquam e copiosissimo limpidissimoque fonte, nedum de Rege nostro iudicia quaevis praeclarissima, sed & certa optimae de Republica spei praesagia, omnisque felicitatis auguria.

Meministis iam toties facientem verba Regem, quo non dignius unquam Maiestas meminit sese Romana locutam. Quo illo admirationis plenissimo omnium silentio, quam unanimi cunctorum mox Civium consensu, Illius omnis concio, ac Eius quaevis gravissima ac luculentissima, sub comitia Convocationis, (ne priora memorem,) fuit audita oratio? Quis ille motus & incredibilis ardor animorum secutus dicentem, post auspicatissimam Electionem sui, post Pacta iure iurando firmata, post Foederatae Reipublicae utriusque gentis ad Maiestatem accessum? audistis recentius alloquentem Vos, Senatum & Populum, post diadema sacro ritu susceptum.

Haec omnia, & ipsa Provinciarum legatis tot data a Rege responsa, eiusmodi omnino sunt, ut quidquid Graecorum Curiae aut Exedrae, vel Romanorum Rostra pulchrius aut excellentius audierint, nobis quidem audisse videamur. Certe nullus Illi hodie in tota Republica, aut sapientia, aut copia ornatuque dicendi comparandus est. In hac vero inscriptione, ut opus, Laconicus est; sed & omnium & vestrae illam meditationi relinquit. Post Deum iam O. M. in cuius manu fatisque, & Principum, & Regnorum auspicia fortes-

que



que sunt, vestrum opus est, Celsissime Primas Primeque Princeps, Amplissime Senatus, fortissime Equestris Ordo, cum fortunatissima Electio, tum solemnis haec inauguratio incomparabilis nostri Principis. Quid itaque sacra Eius mens, hoc Coronae suae Lemmate, quid paucis his aut intendat, aut complectatur verbis? precandos Vos mihi esse praesenti Oratione duxi, ut ad enucleandum, ad perscrutandum investigandumque sensum, atque ad attingendum pulcherrimae huius inscriptionis scopum, vestros una mecum, absque taedio, imo cum benevola attentione, adiiciatis animos. Argumentum certe, pro ratione temporis, cum de Potentissimi Regis Coronati laudibus tacere nefas sit, nullum aut praestantius, aut Reipublicae utilius arbitratus sum, a me deligi potuisse.

I.

Fortunae voce imprimis, elegantiae carminisque duntaxat causa, inscriptio haec usa est. Veteribus fuit olim haec mens, ac ne veteribus quidem viris sapientibus, sed prono in fabulas superstitionesque vulgo, ut Deam, multis templis, ac celebriore reliquis trans Tiberim Romae delubro, fortunam coluerit. De ea sic Cicero: non enim solum ipsa fortuna caeca est, sed eos etiam plerumque efficit caecos, quos complexa est. Itaque vir sapiens, & divinitatem caecam, & caecos illius existimavit cultores. Clarius adhuc Satyricus, cum eam & divinis spoliavit honoribus, & caelestibus movit sedibus: nullum numen habes, nos te, nos facimus fortuna Deam, caeloque locamus.

Fortunam autem quid aliud reapse esse intelligimus? nisi subitum & inopinatum eventum, earum, quae accidunt, rerum. Quid aliud fors, arguit Romanorum Philosophorum facile princeps, quid fortuna? quid casus? quid eventus? nisi cum sic aliquid cecidit, sic evenit, ut vel non cadere aut evenire, vel aliter cadere atque evenire potuerit. Omnem ergo casum ac eventum fortunam dicimus: at enimvero omnem casum eventumque nos alii longe principio, quam fortunae attribuimus.

Nobis

Nobis enim id ſolis, quidquid fortuito accidit, caſus eſt, ut quibus cauſae, decreta, legesque, mundi Moderatoris Rectorisque Supremi, penitus ignotae ſunt: at contra nihil illi caſus eſt, qui univerſum hunc, humanumque in eo genus, ſumma ſapientia ac poteſtate moderatur, qui mente illa infinita, omnia eventura proſpexit, ac ipſemet definivit. Providentiae ergo eius ſunt conſilia, mirique effectus, qui nobis caſus videri, aut potius ita duntaxat appellari ſolent. Quod fortuna itaque apud priſcum ſuperſtitioſumque vulgus, hoc apud nos Providentia ſit oportet: ita quidem, ut ſi Poetis elegantius uti libet, quemadmodum Fati, Iovis, Palladis, ſic & veteri Fortunae vocabulo, hoc tamen nihil aliud deſignare, quam Rectricem mundi, ſapientiam, apud Chriſtianos Philoſophos poſſit. Numero itaque carminis ſublato, HANC IVSSIT FORTVNA MERERI, idem eſt, ac iſtud: Providentia divina hanc iuſſit mereri. Non ſortem itaque, aut caſum, ſed coronas ſceptraque dantem, & diſtribuentem Deum, iubere, Coronam mereri, erudita haec inſcriptio teſtatur docetque: exploſa temeritate eorum, quos Vates Iſaias deridet: qui ponunt fortunae menſam, & libant ſuper eam.

Sed quandoquidem, naturae ordine, merita praecedere debent ante praemia; quid iſtud eſt: HANC IVSSIT FORTVNA MERERI? Coronam inquam mereri iuſſit, quam iam concordibus veſtris, liberae gentis, Rex ſit adeptus ſuffragiis? pro qua imperatur labor & curſus, iam haec merces in manu eſt? Prius profecto, Vobis, promerenda, quam ſuſcipienda Corona, videbitur.

Ad quaeſtionem hanc ut recte reſpondeam, duo mihi dicenda videntur; unum: Coronam, ſeu imperium, neminem ſatis poſſe mereri; alterum: parem imperio, quod ſatis eſt, animum, virtutesque regias, ad optime de Regno merendum, Principem noſtrum luculentiſſime attuliſſe. Haec cum dixero, Vos procul dubio in inſcriptionibus mentem mecum facile penetrabitis.



Ac cumprimis, quam sapienter, iuste, modesteque dictum sit: HANC IVSSIT FORTVNA MERERI, considerate. Superbe enim nimis sentiret, qui Regnum se promeruisse sentiret. Capacem (ut Poetae dictum,) mentem Regni, indolem ad imperium factam, animum regendo imperandoque idoneum, eum habere oportet, cui populorum cura, & regimen cum sceptro committitur. Non desinet unquam, dum vivet, optime de Regno mereri, qui haec secum ad Thronum attulerit. Sed merita, sed facta ingentia, sed res gestae cuiusvis ante regnum, aut ob ipsam temporis vitaeque rationem, non praecedunt, nec possunt praecedere; aut forte si & horum sit aliquid, quantumcunque demum est, regno certe promerendo impar, semperque regiae dignitatis fastigio longe inferius futurum est. Ad auspicato itaque ac beate ordiendum regnum, virtus & animus par regendo quaeritur, non promerita exagerantur. Quis enim vel optimorum cum tempore Principum, qui maturrime Thronos conscendunt Paternos, aut qui ineunte prima florentissimaque aetate, in spem longioris imperii in Reges eliguntur, quis inquam eorum Regnum meruit? aut vero qui antea illud mereri potuit? Dicamus imo & de iis, qui in provectiore aetate pervenerunt ad solium, quis illorum tantum meruit, ut ei nihil minus, quam Regale Solium debeatur? At si vel Patriam ab interitu vindicavit, quo promerito maius nullum, si autem hoc titulo Liberatoris & conservatoris Patriae, eiusdem imperium sibi omnino deberi contenderit, fiet eiusdem, e vindice & Liberatore, tyrannus.

Thronus igitur debetur nemini, nisi illi, quem Deus O. M. per quem Reges regnant, sive forte nascendi, sive populorum delectu, Regem iusserit. Regnum, quocunque iure venerit, haud suo merito, sed semper fortunae, ut eam definivimus, seu si dicere malumus, semper Providentiae, a bonis modestisque Principibus, & relatum, & in acceptis referendum est. Regnum, cum supra homines sit, ac supra generis humani aequalitatem res posita, fatendum est, Regni praemium & imperium nullum hominum satis posse mereri.

Praeser-

Praesertim, si, ut par aequumque est, ita apud nos statuamus: quod vel maximi labores, conatus, sudor, vulnera, ipsiusque vitae pericula, quae bonus Civis pro salute Patriae subiit, quaeque nos vocare solemus merita, dum penitius inspexeritis, & in aequitatis lance examinaveritis, non tam sunt merita, quam debita sunt erga Patriam officia. Qua in re perlibenter assentior, Graecorum Imperatori, Timotheo, qui cum audisset unum ex Collegis, parta celebri victoria, dicentem: an putas, o Timothee, gratam nobis futuram Patriam? dic potius, Imperator respondit: an nos Patriae dignas queamus referre gratias? Sensit vir summus, nos gratificari Patriae oportere, non nobis gratam esse Patriam. Nam si, ut Herocles inquit: Patria est, velut alter quidam Deus, & primus maximusque Parens; ut de Deo itaque, nostrisque parentibus, nunquam ita bene mereri possumus, ut eos ad remunerandum iure summo obstringamus, ita nec Patriam: maiora semper erunt, & Dei, & Parentum, & Patriae in nos munera, nostris quibuscunque obsequiis. Quamobrem rerum vel optime gestarum apud Patriam ostentatio inutilis est, atque ex opinione Socratis, optime eius magistratus is geret, qui ad eos non cum meritorum iactantia, sed cum animo bene de ea merendi accedit. Nos igitur, quidquid Patriae praestamus, id facimus, quod debemus: illa vero quidquid nobis boni praestiterit, omne id beneficii loco, non mercedis, censendum est. Quod si iam minora praemia, opes, honores, fasces non possunt deberi a Patria suis Civibus, quid Coronae? quid Regna? Liquet itaque, si omnia alia honorum ornamenta, multo magis Thronum Regium longe superiorem esse omnibus vel maximis, etiam praestantissimorum hominum meritis.

Qui itaque vocantur ad Regna & Imperia, non eorum certe merita, qualiacunque demum sint, a Patria coronantur aut rependuntur, sed Coronam & sceptrum, incitamentum iis esse ad optime de Regno merendum oportet. Si enim alii omnes honoris fasces excitare vehementer quemcunque bonum Civem debent, iis ut se dignum reddat; quantoque eminentior sit, tanto magis



gis ad bene merendum de Patria, obligatum se esse sentiat: iam multo magis honor Regius stimulo bonis Regibus esse debet, tota ut vita, omniumque contentione virium, de Patria Civibusque quam optime mereri studeant. Et hoc ipsum est, quod Rex cogitavit, cum dixit: HANC IVSSIT FORTVNA MERERI. Modeste laudabiliterque fatetur, minime se velle Thronum suis meritis fuisse debitum, sed potius, tanto numinum hominumque munere, ac suprema dignitate sibi collata, se moneri, ut Coronam quam obtinuit, quamdiu regnaturus est, semper magis magisque promereri conetur. Mens ergo perelegantis huius inscriptionis est, Coronam, quam iam sibi manus divina imposuerit, id ab eo exigere, eam ut mereri non cesset. Sapientiam singularem! modestiam summo iam loco magis etiam admirabilem!

II.

Asseruimus & nos itaque, mentem Regis sequendo, nullam vim meritorum ex aequo satis esse, ad iure adipiscendam Coronam: sed simul innuimus, plurimum referre Reipublicae, si homines summi & quam maxime idonei ad imperia deligantur.

Si vero iam Rex noster, promerendi deinceps quod gerit sceptri, optimam voluntatem ostendit, & studia pollicetur, dicamus proinde & nos, quod alterum dicendum nobis superest, in quo omnes perlibenter consentiunt, quodque nemo negaverit, nullum videlicet Illo desiderari aptiorem, nullum Regno magis idoneum. Attulit secum ad solium omnia, quae ab optimis Regibus, anxii de felicitate sua exoptare solent populi.

Religione, prae caeteris rebus, eorum imprimis afficiuntur animi. Quid autem sanctius ea institutione fuit, quam annis multis ipsi spectavimus: cum Mater illa, ob pietatem omnemque virtutem, summum sui sexus ornamentum, ingenio autem, singulari doctrina & sapientia, sexu omnino maior, incredibili diligentia in id praesertim incubuerit, ut omni superstitione remota, in verae religionis solidaeque pietatis sensu suos liberos

liberos educaret: utque digne de Deo sentirent, timorem eius discerent, mores innocentes combiberent, ad probitatem, & omne virtutis genus, a teneris formarentur; optimos quosvis lectissimosque, qui de religione vitaque recte instituenda sapientissime pertractant, scriptores, & Evangelii praecones eisdem explicare, ac philosophiam christianam illis ipsamet tradere, annis compluribus, statis quovis fere die horis, fuerit solita: exemplo scholis omnibus privatis publicisque saluberrime imitando. Ex qua sancta illa consuetudine, a iuvenili aetate contracta, videtis nunc quoque, qua reverentia sacris nostris vacare, quam praeclaro populis exemplo verbi Dei praedicationi adesse, qua morum disciplina ac integritate, & iisdem praelucere, & licentiam hominum irreligiosorum damnare, Rex noster, cum summa bonorum omnium voluptate, constanter observatur. Iam pace multorum, qui sibi caeteris omnibus sapientiores videntur, quippe vel a mentione, nedum a laude religionis abhorrent, pace inquam eorum, Pauli stylum sequendo, dixerim: Talem nobis decebat esse, in Regno Catholico Regem, qui primum ac firmissimum felicitatis suae Regnique sui fundamentum, in cultu divino collocaret.

Iam, secundum a religione locum, sapientiae si dederimus, tantam in Rege nostro esse, omnium est fixa & pervulgata opinio; ut si aliae gentes suos Principes, iustos, pios, fortes, invictos, felices, carosve appellent, nonnullae etiam superbius, magnorum cognomine imposito, exornare suos ambiant: nos praesaga quadam mente nobis polliceri audemus, Regem nostrum SAPIENTEM, & deinceps, & posteris appellatum iri. Tanta ingenii magnitudo & vastitas, tam ingens rerum humanarum divinarumque scientia, tanta cum universae rerum naturae, tum cordis humani recessuum, indolisque cognitio, tanta vel difficillimarum rerum intelligentia & perspicacia, tanta linguarum complurium bonarumque artium comprehensio, tanta antiquitatis, viciniorum nostrorumque temporum, Regnorum omnium & Rerumpubl. religionum, politices, principiorumque regendi ac populos felices reddendi notitia,

notitia, tanta legendi, quidquid a summis erudiendo humano generi elaboratum est ingeniis, assiduitas, tanta inde lux prudentiae, soliditasque consilii, tam facilis, elegans, copiosa, ac plane divina eloquentiae vis, verborumque flumen, ut in una quaque separatim harum rerum excellentiores, pauci hominum illi comparari queant. Qua Principis nostri universorum de eo existimatione, quid illi honorificentius, quid Reipublicae salubrius? Consecuta est illa, id quod Rebuspublicis divinus tantopere optarat Plato, ut quanto earum Principes caeteris dignitate eminent, tanto reliquos sapientia antecellant.

Qui iam pridem, qui propius penitiusque Regis animum cognoscunt, sancte testari solent, iustitiam ita Illi esse innatam, virum ut, proinde iam & Principem iustiorem illo, ac aequi amantiorem, non norint. Iudicium nempe illi inesse, ita in res penetrans, ita rectum, ut veri falsique, iusti & iniusti, quorum saepe confinia coëunt, discrimen sit nulli facilius: ita vero esse animum illius compositum, ut omnia Regnumque amittere, quam scienter iniustitiam committere, aut inferre cuicunque iniuriam, paratior sit. Quid hac virtute, in administratione Reipublicae, in tuendo, reddendoque ius cuivis suum, in diligenti ad Magistratus delectu, pravisque hominibus removendis, in bene meritis de Ecclesia & Patria viris exornandis promovendisque, in distribuendis praemiis, muniis, honoribus & opibus, in persequendis, percellendis, diminuendisque criminibus, Regno potest esse optabilius?

Clementiam Eius, an non satis testantur & probant, haec mira & incredibilis affabilitas, & suavitas? quae iam omnes in admirationem amoremque eius rapuit. Quis est, cui ille artis captandi mentes scientissimus, tale quiddam non dixerit, flammae ut instar omnium animos corripere videatur. Quem ex iis, quos libertas sentiendi ab eo non nihil separarat, non iam sibi amicissimum, coniunctissimum, & benevolentissimum reddidit? Reges, praeter hunc, obsequentes, fideles, si vultis, & amantes servos numerant, amicos vix ac ne vix quidem norunt. Rex noster

ſter bene novit, quid in amicitia voluptatis inſit. Aequali iure natus, ac pares inter hucusque verſatus, artem reperit, ne Maieſtas humanitati, humanitas Maieſtati quidquam deroget, ne quidpiam neutri decedat: ita comis eſt, ita facit, ut Cives vix animadvertant, penes parem olim, iam eſſe imperium. Ille docet, Reges, ſi velint, poſſe habere amicos. Tali Principe quid iucundius genti liberae? cuius teſſera propria illud Traiani eſt, talem me praeſto Imperatorem privatis qualem ipſe privatus optaveram.

Iam cum, ut Cicero inquit, magnifici apparatus, vitaeque cultus, cum elegantia & copia, delectent populum, eiusque gratia regium ſit, omnia cum ampla quadam & ſplendida oſtentatione agere; id enim quoque Principi venerationem apud ſuos exterosque conciliat: aſpectus iam praeſens Aulae Regiae, ſumptusque in omnia pro dignitate facti, ſane pollicentur, inde quoque ſplendorem Maieſtati minime unquam defuturum. At vero quod longe adhuc melius hac in re eſt, pronus ille aſſuefactusque ad benefaciendum cunctis animus, quot iam mirificis Regiae munificentiae ſpeciminibus, in Principe noſtro patuit? Pietas & miſeratio eius pectori cum natura infuſa. Inde neceſſitati plurimorum iam toties regie proviſum eſt: egeſtas, modo vivendi deſtitutorum, religioſe paſſim ſublevata: ne petentibus quidem, ad famam duntaxat indigentiae aut calamitatis domeſticae, liberaliter & ſponte proſpectum: miles Principis liberalitatem expertus: pulcherrimarum artium cultura inſigni largitate excitata: munera honorificentiſſime regaliterque diſtributa: nullus non beneficio notatus dies. Clara haec optimi, in omnes, Parentis munificentiſſimique Principis teſtimonia, toties iam cum voluptate ſpectavimus. Temporis anguſtias numerus beneficiorum excedit. Aerarium certe ille patrimoniumque Regium, in expendendo, ut publicum populique, non ſuum: in adminiſtrando augendoque, ut ſuum, non publicum reſpicit.

Sed quae, in expediendis iis, qui Principem ſive ſupplices, ſive pro varia rerum ratione adeunt, mira & ſtupenda celeritas? Vigilare pro ſtatione videtur, ut auſcul-

auscultet. Certe si quid aliud, hoc illud est, quod in optimam de Republica spem cunctos erigit, laboriosissimae nempe vitae rationi, ita Regem esse assuetum, mos ut illi sit fere in naturam mutatus. Labore defatigari non videtur, cum alii lassentur etiam otio. Vires illi roburque a motu. Rara profecto & vix Europae laus cognita: diligentissimus officii Princeps. Recusandum quidem non est, si cui, certe Principibus, intermiscenda esse otia curis. Eget his intervallis, eorum, quae simul est Patriae, salus. Eius causa, ita iis Rex noster utitur, ut praecipue in oblectamento Civium, suum ponat: quale Marcus Aurelius, in coetu conviviisque amicorum, quae, imperatorem tantisper exutus, cohonestare solebat, saepius quaesiit. Hoc convenit, hoc decet eos, qui nedum Reges, sed simul Patres se esse meminerint: quique volunt ostendere, absque Asiaticis sipariis, velis, vultusque involucris, Regum conspectum longe venerabiliorem esse: praesertim cum Maiestas simul, & summa oris gratia, sese invicem, & iuvant, & temperant. Hac ratione nihil temporis nostro Principi deperditur, quod relaxando indulget animo: fructum uberem inde capit, melius nosci, plus adamari: praeter vegetiores spiritus, aptioremque mentem, ad mox subsecuturos labores; qui, Reipublicae plurimum interest, ne sint nimii, ne continentes, sed cum quiete alterni. At enim vero Moderatoribus orbis, ubi pulvinaria, mensae, ferarum indagines, concentus musici, theatra, ludi & ludicra, maiorem vitae partem extrahunt, Regni curae quid reliquum superest? Miser Principatus! misera populi talibus fortuna Rectoribus! Deside Principe, regulis & tyrannis plena omnia sint oportet. Multi regunt, ubi unum piget regere. O infortunatam sortem imperii! Metu huius infortunii liberat nos Principis nostri diligentia. Tanti est, labori insuescere! qui nunquam illi in solio gravis nimium molestusque videbitur: cui, etiam post arduorum gravissimorumque Reipublicae negotiorum quotidianum curriculum, postque Regias occupationes diurnas, meditari, legere, scribere, lucubrare de Republica, otium est.

Venit

Venit vero id, non solum ex ea, ut mox diximus, perquam laudabili assuetudine; non solum ex cognitione officii, verum ac imprimis etiam e binis his fontibus, e maximo nimirum amore gloriae, & e summa, qua flagrat ardetque, caritate in Patriam. Circa haec duo omnes eius cogitationes versantur. Si verum est illud Taciti, optimos mortalium altissima cupere, coniicietis facile, a nullo mortalium altiorem scopum conatis suis fuisse propositum, quam Illi. Vt summi nempe optimique Reges, tam nostrae, quam maximarum gentium, norma ei sunt, ita eorum aut aequandae, aut superandae gloriae, ingens eum tenet desiderium. Divinis quidem eventura fluunt & pendent e fatis; his propitiis, magnumque Regis animum servare ac secundare volentibus, nos certe nec maioribus nostris, nec externis populis, clarissimos Principes locum invidendi habebimus. Princeps enim, qui tendit ad gloriae decus, cui nihil volupe nisi gloria, huius vi, huius stimulo, perpetuo urgetur ad maxima, ad summa, ad immortalia. Sapiens autem cum sit, & famae scit praeferre gloriam, & qui sint eius certi fines, & in quo vera collocanda sit, probe callet. In salute itaque ac felicitate Regni procuranda, gloriosissimi Imperii & scopum, & memoriae ad posteros perenne monumentum, statuit.

Ad quam excellentem curam, non minus magni inter Principes nominis & claritudinis, quam amoris erga Patriam summi incitamento, vehementer permövetur Rex noster. Se, magis neminem ornatum: se, neminem sublimius; pares inter; evectum a Patria, dum recogitat: quid illi proinde prae omnibus debeat? quanto eidem amore eum gratificari oporteat? sapienter metitur. Nihil itaque est, ad quod, pro salute bonoque eius communi tentandum, conandumque, magnus illi desit animus. Et quid aliud ab eo privatim publiceque audimus, nisi eius praeclara cogitata, nisi consilia, quae continuo feruntur ad opitulandum Patriae; tenduntque ad restituendum veterem Reipublicae splendorem?

Ea quidem tempestate vivere, iam fere nos taeduit, cui carmen istud utinam minime conveniret:



privatae cuivis tantus amor rei, ut vel pernicie suae & fasces & opes quaerere Patriae, prosit Civibus impiis. Nil illis Patriae, nil Reipublicae usquam nomine inanius: riderique potest, qui memoret, sua pro Roma cupidos mori, Brutos, & Decios, & Fabium genus. Pompeii factum illud, qui cum e Sicilia, annonam fame laboranti urbi portando, solveret, cumque insolita maris tempestate coorta, praesentissimi metu naufragii a nautis terreretur, atque ut tantisper in portu haereret, obsecraretur, respondit: ut navigemus, urget necessitas Patriae; ut vivamus, non urget; hocque dicto e littore solvit; factum hoc, inquam, Pompeii, non erat iam nostris temporibus praestolandum. Obliti fere fuimus, natos esse nos in Republica: & Rempublicam nullam esse, sine Patriae amore; qui si erga eam non sit in Civibus liberis; si res privatae magis cordi sunt, easque communibus praeferri libet commodis; tali quidem libertati praestabit honesta servitus. Regis iam nostri cogitationes omnes, studia omnia quo collimant, nisi ut bonos Cives, nisi ut eos, quibus animus, non anima tantum inest, ad amandam, reficiendam, iuvandamque excitet, exstimulet, imo & perurgeat Patriam?

Haec Eius, rara omnino, & summa, omnia animi ornamenta, haec quae de restituenda firmandaque Republica mente volvit consilia, optime cognita sunt, & remotis quibusvis, & amicis, foederatisque Reipublicae Principibus: quare tanta eum prosecuti sunt existimatione ac benevolentia, ut eorum & amplissima gratissimaque commendatio, & maxima sincerae erga Regem nostrum eorum amicitiae argumenta, neminem iam tota Europa lateant. Iam ista Principis nostri, cum tam potentibus Vicinis optatissima coniunctio, quantum boni allatura semper est Reipublicae? Ista profecto apud Exteras gentes nostri Regis auctoritas, fides, & praeclarissima de eo opinio, non minus genti nostrae universae, ac gentilibus perquam honorifica sit oportet.

His iam igitur vere regiis, religione, sapientia, iustitia, clementia, magnitudine animi, beneficentiae & magnificentiae laude, labore & diligentia, summo amore gloriae & Patriae, ingenti fama & existimatione apud

apud Vicinos omnesque Principes comparata, aliisque praestantissimis ac innumeris dotibus praeditus, communitus, omnibusque Imperio necessariis instructus artibus, ad solium Rex noster accessit, concordissimis, fere absque exemplo, gentis liberae animis vocibusque electus, iamque auspicatissime incredibili omnium laetitia ac celebritate coronatus.

Probatisne iam, quaeso, cur autem non probetis? Aristotelis, gravissimi rerum Publicarum praeceptoris, effatum: melius est Civitatem regi ab optimo viro, quam a lege optima. Leges enim vel optimae, mutae imbecillesque sunt, si illarum, is qui regit, praecipuam curam exequendarum non gerit. Nos sane bonas habemus leges, sed quemadmodum eae hucusque servatae sint, sane patet in Reipublicae statu. Sperandum iam est, illas deinceps vim debitam habituras, cum ab eo, qui virtutem omnem animo complexus est, scilicet cum ab Optimo regetur Civitas. Praesertim vero, ab eo Principe, quo nullus maiorem Patriarum legum, religionis, officiorum, muniorum, iurium, Iudiciorum, opum & virium, oeconomiaeque publicae, cognitionem nactus est; qui, quod praecipuum studium bonorum Regum est, personas etiam, ac nobilitatem prope universam, familiarum necessitudines & vincula, indolem & promerita singulorum fere civium, in numerato habere videtur.

Merebitur itaque, merebitur hanc, quam iussit fortuna mereri, Coronam, qui ad optime merendum de Patria, parem, quod principio diximus, Imperio animum, virtutesque Regias iam nobis omnibus in eo spectatas, cunctisque notissimas, velut certissimum spei publicae pignus secum in Throno collocavit. Genti eas nostrae obtulit, loco ingentium illorum promissorum, & thesaurorum, quos exteri Principes toties nobis, amplissimis quidem verbis, re ipsa nunquam, ostentare ac offerre solebant. Hae sunt verae, quas Rex noster secum, nobis donavit opes, longe Cyri, Croesi, & Attalicis potiores. Hae, pro eo, sanctius Patriae nostrae spondent, illum diadema, quod sacro eius Capiti impositum est, quoad regnaverit, ut iam curat, mereri curaturum.

 Conferte



Conferte iam, quaeso, iudicii ferendi gratia, geminas has numismatum Regiorum inscriptiones: unam nostra iam memoria, alteram hanc in praesenti coronae Regiae solenni impositione factam; illam his verbis coronandi Regis diademati, certe non e mente religiosissimi Principis, sed a quopiam assentatore adiectam: MERVIT ET TVEBITVR; istam, e mente STANISLAI AVGVSTI, coronae adscriptam: HANC IVSSIT FORTVNA MERERI. Illa Principi, nondum tum quidquam apud Rempublicam merito, quique nihil ante, de ea, per aetatem mereri potuerit, sed primum de gente nostra mereri volenti ac incipienti, ingens iam nescio quod attribuit meritum: MERVIT ET TVEBITVR; haec vero postrema, duntaxat fatetur, & quodammodo praecipit, promerendam Regi esse coronam: HANC IVSSIT FORTVNA MERERI. Si utramque, in rectae rationis trutina examinaveritis, illam profecto ab assentatione effictam, hanc a veritate ipsa excogitatam, procul dubio iudicabitis.

Ergo iam perpetuas maximasque, quas animus capere potest, Deo O. M. Regum Regi, ac Domino Dominantium, litemus gratias, quod nobis Principem, cum tanta optime de Regno merendi voluntate, felicissimis iam auspiciis coronatum, divinitus dederit. Gratissima quoque prosequi nos decet reminiscentia, summum illum heroem, STANISLAVM PONIATOVIVM, gentium historiis dum adhuc viveret celebratissimum, clarissimum ducem, primumque Regni Senatorem, fortunatissimum Regis nostri Parentem; qui etsi extrema aetate, quam totam rara peregit illustravitque gloria, summum hoc vitae solatium non viderit, e caelesti tamen domicilio, diademate Patrio ornatum, Thronoque sublimem Filium, beatus iam spectare, eoque frui & oblectari putatur; atque, cum Celsissimo Primati, pacati Interregni, tamque fortunatae Electionis laboriosissimo prudentissimoque moderatori, tum praestantissimo Senatui, Equestrique Ordini, concordissimis ad exemplum posterorum Civibus, imprimis autem Celsissimis Principibus CZARTORYSCIIS, Avunculis Regiis, salutis, pacis, & tranquillitatis publicae

blicae auctoribus & conservatoribus, referre e Caelo videtur easdem cum gente nostra universa grates, quod non minus eius, quam suo sanguini Iagellonico, ad folium revocando, peramanter opitulati sint, quodque caram Patriam tanto tamque ingenti bono cumulare studuerint.

Iam vero & Vos, Adolescentes Nobilissimi, quibus exemplo praeit, facemque praefert Rex Ipse, adeo de Patria bene merendi cupidus, ad similia pro gradu olim cuiusque, erga eandem, studia accendimini. Quorumvis munerum functioni, quae semper honori illis sunt, qui eas cum utilitate Reipublicae gerunt; ac dignitati cuivis, quam aliquando in Rep. consecuturi estis, idem lemma inscribite: HANC IVSSIT FORTVNA MERERI. Imo nec in hac, qua estis aetate, adhuc extra campum de ea merendi positos vos esse putetis: ingens enim, ut quemque vestrum cohortatur Demosthenes, ingens erga Remp. meritum est, si te ipse praestiteris egregium virum. Tales vos praestare omnibus virtutis sapientiaeque adiumentis satagite: nulla profecto ratione melius, cum de communi carissimaque nostri omnium Parente, tum & de optimo Principe mereri poteritis; cui iam omnes, salutem incolumem, pacem, & diuturnum tranquillumque Imperium; bonis, probisque Civibus, florentem Rempublicam, prospera & fausta omnia, ac gloriam e rebus gestis immortalem, ex animo comprecemur.

CXXI.

Lituanica Societatis Iesu Provincia, liberalium ingeniorum ferax, SERENISSIMO AC POTENTISSIMO PRINCIPI, STANISLAO AVGVSTO, REGI POLONIARVM, MAGNO DVCI LITVANIAE, RVSSIAE, PRVSSIAE, MASOVIAE, SAMOGITIAE, VOLHINIAE, PODOLIAE, PODLACHIAE, KIIOVIAE,

 LIVO-



LIVONIAE, SMOLENSCIAE, SEVERIAE, CZERNIECHOVIAE, ETC. ETC. INTER FESTIVAS PLAVDENTIS POLONIAE GRATVLATIONES, CORONATO, DOMINO SVO CLEMENTISSIMO, ſua ſtudia in hunc modum profeſſa eſt:

AD REGIA INSIGNIA.

Ite, Polonorum pretioſa INSIGNIA *Regum,*
Non alio melius conſpicienda die!
Ite, ſuperba auro, rutilisque decora pyropis,
Grandius, a Veſtro Rege, habitura decus!
Tu, Sceptrum, meritae te leniter inſere dextrae!
Tu, pulchrum radians cinge Corona caput!
Certe; nec potuit frons dignior eſſe corona;
Nec potuit ſceptro dignior eſſe manus.
Fronte STANISLAI nihil eſt auguſtius: illa
Priſca IAGIELLONVM *ſigna genusque refert.*
Nilque STANISLAI dextra eſt generoſius: illa
Herois Patris fortia facta refert.
O felix Sceptrum! felix Diadema Polonum!
Cui Princeps pretium praeſidiumque dabit.

II.

Grand Roi que les Dieux eux mêmes
Juges du prix des Heros
Placent aux honneurs ſuprêmes
Par le choix de tes égaux:
Quoi? tandis que ſur la Lyre
De l'Amour qui les inſpire
Ils cadencent les transports;
Moins ſublime, auſſi fidelle
Ma Muſe ne poura-t-elle
Partager leurs doux accords?

Novice

Novice ſur le Parnaſſe,
De ſa bégaiante voix
Elle a conſacré l'audace
Au plus éclairé des Rois,
Pareille à l'oiſeau volage
Qui préſſentant ſon ramage
De ſon nid briſe les fers;
Et plein d'une ardeur nouvelle,
Sous les yeux de Philomele,
Oſe eſſaier des concerts.

Ovide chez les Sarmates
Plaignoit ſon ſort rigoureux;
Loin de mes triſtes Penates
Je chante & je vis heureux;
Il quittoit Auguſte & Rome,
Je pardonne a ce grand Homme
Son courage peu viril;
S'il eût trouvé mon AVGVSTE,
Un Roi libéral & juſte,
Il eût béni ſon exil.

Que ne puis-je de ſes ailes
Empruntant le noble eſſor,
Dans mes chanſons immortelles
Célébrer le ſiécle d'or?
De ſa couleur véritable
Je peindrois ce que la Fable
Crayonna pour nos regrêts;
Grand Roi, cet âge qu'on vante
Etoit l'annonce brillante
Des beaux jours que tu promêts,

Près d'achever ſa carrière
Le Phénix leve les yeux
Vers la féconde lumiere
De l'Aſtre qui brille aux cieûx,
Du Dieu la chaleur puiſſante
Réchauffe ſon Ombre errante

Sur les bords affreux du Stix;
Au ſein même de la flamme
Il reprend ſa première âme:
Je vois un nouveau Phénix

O nation fortunée,
Eſpére un pareil bienfait;
De ta douce deſtinée;
Voilà l'emblême parfait;
L'Aſtre vivant qui t'éclaire
Connoît trop bien ta miſere
Pour ne la ſoulager pas;
Tu renaîtras de ta cendre,
Si tu daignes condeſcendre
Aux conſeils de STANISLAS.

N'en as tu pas vû le gage
Dans des ſignes peu trompeurs,
Quand Phébus de ſon image
Teignit d'humides vapeurs: *
L'Iris ce ſacré ſimbole
Du calme qui nous conſole
Après l'orage & l'effroi,
Eſt garant de l'alliance
Que ſigna la Bienveillance
Entre le Peuple & ſon Roi.

„Aux confins de cette plage
On a ſurpris les Beaux Arts
Tenant leur Aréopage
Fixant ſur nous leurs regards;
Ils diſoient: „de la Science
„La délicate ſémence
„Ici, malgré les hyvers,
„A nul péril ne s'expoſe;
„Lorsqu'un Prince les arroſe,
„Nos Lauriers ſont toujours verds.

„Dans

* Dans le tems qu'on étoit occupé à l'election de STANISLAS AUGUSTE, on apperçut un bel Arc-en Ciel au deſſus du champ electoral.

„Dans ce climat, la Nature
„Belle & riche de son fond
„N' attend plus que la culture
„Pour ouvrir son sein fécond
*„Chez ce Prélat respectable **
„Aux Talens si favorable
„Dressons un sacré Vallon,
„Que le Roi soit nôtre arbître,
„STANISLAS fier de ce titre
„Nous servira d' Apollon.

Si j' en crois la Renommée,
La Terre adoptant ce Roi,
De sa Majesté charmée
Voudroit vivre sous sa loi:
Tel qu' un Chêne dont l' ombrage
Domine avec avantage
Dans une vaste forest;
De STANISLAS la Personne,
Fût-il même sans Couronne,
Fait connoître ce qu' il est

Heureux Prince, dont l' Histoire
Ecrira tous les momens,
Ton nom prend avec la Gloire
Les plus forts engagemens,
Sur la démarche première
Que tu fais dans la carrière
L' Europe a les yeux ouverts;
On va juger ta sagesse,
Ce nouveau Règne intéresse
La Pologne & l' univers.

* Monseigneur Joseph André Zaluski Evêque de Kiovie, homme rempli de vertus & de connoissances, & dont l' enjoûment fait aimer l' érudition.

III.

Za co smutne masz czoło Polaku y oczy
We łzach topisz? a srogi żal twe serce tłoczy?
Długoż ma złotą wolność pokrywać żałoba?
Długoż w posępney Twarzy ma się kryć ozdoba?
Skrusz trwogę, zedrzyi maszkę smutku, zbierz w pogodę
Czoło, a w piękny szarłat Twą przybierz iagodę.
Czas Marsow, czas srogiego dziś boiu ustaie,
Wiek Saturnow, wiek złoty zwiedza nasze Kraie.
Dziś Tryumf y nagrodę Bohatyrskie dzieła
Maią, dziś w PONIATOWSKIM cnota płacę wzięła.
Dziś nowo-obránego Króla więczy złota
Korona, w którym stawa uwieńczona cnota:
Ná czele dziwna mądrość, w obliczu powaga,
W Sercu miłość Oyczyzny, a w piersiach odwaga.
Łaskawa sprawiedliwość, rzetelność bez skazy,
Przyiemność bez obłudy, niepamięć urazy,
Wspaniałość wielkiey duszy, dowcipu ozdoby,
Są to zalety Jego wrodzone osoby:
Każda, uyrzysz, zasiada tuż z Królem na Tronie,
Każdey w Królu z osobna uwieńczone skronie.
W tym Apolo rzekł: kto ma rządzić Polakami?
Czy Krol? czy cnota? czyli Krol razem z cnotami?
Tę trudność rozwiązały Helikońskie Córy
Wiersz nócąc, ktory Polskie odbijały góry:
Ze Król razem na Tronie zasiada z cnotami,
Cnoty nad Nim panować będą, Król nad nami.

CXXII.

Nobilissimi atque ornatissimi iuvenes, qui maximo huius Regni bono, in Vrbe Varsaviensi, a gravissimis doctissimisque Societatis Iesu Presbyteris, ad politiorem omnem humanitatem, & virtutem erudiuntur, *inauguratum Regem*, his carminibus prosecuti sunt:

KRO-

KROLOWI

POZĄDANEMU.

Apolo wieszczku powiedz, ieśli kędy
Ta, ktora niegdyś, brzmiąc po świecie wszędy,
  Głosiła PIASTA starowieczne imie,
  W zapadłey Sława iaskini nie drzymie?

Obudź; z gnuśnego mow, niech łoża wstanie,
A to zbyt długie przerwawszy swe spanie,
  Bielszą od śniegu niech swą dłonią oczy
  Z tego snu otrze, ktory one mroczy.

Na lotnym wozie, ktorym w bystrym pędzie
Słońce świat zwiedza, powiedz niechay śiędzie,
  Wstęp na tron PIASTA głosząc niech obnosi
  Od iedney świata aż do drugiey osi.

Jakich przymiotow niech światu powiada,
Wybrany z Ziomkow tron Polski osiada,
  Ktorego same berła godne cnoty
  Wyniosły z pośrzod wielu na tron złoty.

Niech wie świat, że się tu Krole nie rodzą,
Przymiotow trzeba na tron co się zgodzą;
  Na swym go cnoty chować maią łonie,
  Kto ma iak AUGUST nasz usieść na Tronie.

Drugim kolebka purpurą wysłana,
Polakom iedna cnota daie Pana,
  Lekkich przymiotow niestała Bogini
  Indziey Monarchow a nie u nas czyni.

Dość Starożytny CIOŁEK ku twey sławie
Z JAGIEŁŁEM ozdob złączył STANISŁAWIE,
  Do tronu iednak nie toć drogę ściele;
  Masz, coć usłały cnot Krolewskich wiele.

Słabo

Słabo się Trony Monarchow wspieraią,
Gdy na krwi tylko samey polegaią:
  Wieczna sromota, wieczna tam Państw szkoda;
  Gdzie Krolow daie bez oczu przygoda.

U nas, AUGUSCIE, twe na Tron wybranie
Zgodne Oyczyzny poprzedziło zdanie;
  Ta niż Koronę włożyła na Ciebie,
  Wprzod Cię być godnym sądziła u siebie.

Rozumu wielkość, miłość świętey Wiary,
Zważyła dzielność silne Państw filary;
  Umysł przyiemnym ułożony ładem
  Tuszył iey, Krolow że będziesz przykładem.

Niechby się wieki z Krolow przechwalały,
Rownego Tobie, iak nasze, nie miały.
  Ktore ozdoby rożne rożnych były,
  W Tobie AUGUSCIE wszystkie się skupiły.

Stań pioro: PIASTA obudzona Sława
Swiatu iuż głosi wielkość STANISŁAWA,
  Odgłos na wszystkie rozlega się strony:
  Godzien nie iedney STANISŁAW Korony.

REGI AD SCEPTRA NATO.

Quae nova sese offert Patriae laetantis imago,
Attonitasque ferit mentes? an prisca superbae
Romulidûm, Lechis, redeunt spectacula pompae?
Tecta fremunt populis: positis ex ordine taedis,
Vrbs accensa micat: resonant lituique tubaeque:
Fulmineosque Iovis tonitrus imitantia longe
Dant raucum tormenta sonum: centumque coruscis
Faucibus emissae, volitant per inania flammae.

Hic ille est populus; quem nuper Sarmatis ora
AVGVSTVM lectura suum, late omnibus egit
Excitum terris, veterisque ad iugera Voiae

Diffu-

Diffusum, Istulei vidit prope fluminis undas.
Sceptra modo, Rex magne, Tibi, patriique figuram
Orbis, purpureumque iubar, gemmisque nitentem
Fert eadem Cydarim, Tuaque ultro ad limina sistit.

Aspicis haec decora, haec priscorum insignia Regum,
Affusasque throno gentes, ostroque superbos
Regnatorum habitus. Non haec Tibi cognita primum,
Nec sceptro insuetam feriunt spectacula mentem.
Iam pridem a puero, quae sint Tua fata, quid in Te,
Et Deus, & felix orbi natura pararit,
Monstrasti Heroum soboles; cum magna Parentis
Pone legens magni vestigia, passibus aequis,
In primo vitae sponderes limine Regem,
Aetate, ast non mente puer. Iam pectore parvo
Regales volvisti animos, gravibusque latebat
Praescia venturi imperii sub moribus aetas,
Ingentisque olim surgentia semina famae.
Qualis, in aërea nuper licet edita rupe,
Nubivagae proles Aquilae, summumque habitura
Imperium in volucres, quamvis implumis, & alto
Nido crescit adhuc, in spem prognata Parentis,
Iam tamen ad regnum nata est, iam lumina torquet
Apta pati Phoebum, & quamquam sit viribus impar,
Imbrisonas animo nubes & sidera tranat,
Forsitan ipso olim maior genitore futura:

Talis eras iuvenis; sed Te iuvenemque virumque
Hac superi duxere via, atque hoc ordine rerum,
Carior ut semper populo, quot tempora vitae,
Tot certos passus, solium numeraris ad altum.
Quippe, ubi firma aetas, & rebus prona gerendis
Advenit, fortesque humeros submittere lapsae
Iam licuit Patriae, & summos tolerare labores,
Quis melior Te civis erat, quis promptior ore,
Infestos sedare animos, natosque, propinquum
In Regni exitium, eloquio cohibere furores?
Vidimus, atque utinam nunquam vidisse liceret!
Quam saepe ambitio demens, & dira cupido
Regnandi, & nullo constricta licentia fraeno,
Discordes quateret populos. Iam bella necesque

Ferve-



Fervebant: ſtabat minitans in limine Mavors,
Tincturus rigidum civili ſanguine ferrum;
Ni, ſaevos inter ſtrepitus, Regnique tumultus,
Marte graves animas, faedam & ſpirantia caedem
Pectora mulſiſſes dictis, placidoque volubilis amne
Flecteret ultrices Tua, Rex, facundia mentes.

Haec eadem, Tibi, vis divinae & copia linguae
Semper erat; ſeu verba dares, mirante Senatu,
Vota ferens populi; ſeu Te privata tenerent
Limina, miſcentem vario ſermone pudicos
Et ſine felle ſales. At non Tibi ſola potentis
Eloquii virtus, populi quae duceret aures
Cordaque quo velles: intus potiora nitebant
Munera naturae eloquio. Mens ardua ſemper,
Ingeniique acies, rerum cognoſcere cauſas
Difficiles, dubiosque ſagax diſſolvere nodos.
His, animi candor, niveique in pectore mores,
Et fuci pietas expers, & neſcia faſtus
Corda, nec abiectos unquam temnentia cives
Acceſſere opibus; quales concedere geſtit
Alma parens natura, quibus Regnator Olympi
Fraenandum imperio quondam promiſerat orbem.

Atque eadem, ſceptri longe praeſaga futuri,
Corpore in egregio, formam natura paravit
Regnatore animo dignam. Stat pulcher, in ore,
Maieſtatis honos: ſtat non quaeſita venuſtas,
Simplicitate placens: & amorem in corda tuentum,
Terroremque ferunt, ac pulchro ſe ordine miſcent.
Haud alios credo priſcis heroibus olim
Cernere erat vultus; cum nondum terror & arma,
Vel ſors naſcendi, vel ſortis caeca voluntas,
Ius daret ad ſolium; pulchro ſed in ore renidens
Virtus, arbitrio vultus, & iudice forma,
Et ſceptra & trabeas Regnique ferebat habenas.
His capti pridem, tacitis Tua ſenſibus omnes
Imperia optarunt populi, dignumque putabant,
Quem mens, quem vultus, quem, priſca ab origine Regni,
Clara Domus titulis, ad ſceptrum iure vocarent.

Nec

Nec Tua, Sarmaticas tantum diffusa per oras,
Fama fuit, complens patrias rumoribus auras,
Ipse orbis sed limes erat. Te Gottica tellus,
Belligerumque genus Prussi, Cimbrique propinqui
Teutonibus, Russusque potens, & dives Iberus,
Divisi & toto sonuerunt orbe Britanni.
His Latium, Gallosque addam, lateque Gelonum
Regnantem, mundique Tagum postrema tuentem.
Pars animi dotes, pars dotes corporis, in Te,
Laudarunt; ast una fuit vox omnibus: unum
Te esse parem, qui fronte feras diadema Polonum.
Iamque dies optata nitet, qua, quidquid amicae
Non falso, de Te, cecinerunt omine Parcae,
Quae virtus meruit, totus poscebat & Orbis,
Rex AVGVSTE, tenes. Ast non Tibi meta corona est,
Purpureumque iubar, sceptrique accepta potestas:
Supra vulgus eris Regum, felicia quando
Te fata & MAGNVM & PATRIAE voluere
PARENTEM.

REGIS,

Felicibus auspiciis Poloniae dati, symbolum:

IRIS. *

Epigraphe:

ADFERT CVM LVCE QVIETEM.

POETA AD POLONIAM.

Cernis, ut in caelo sinuosus flectitur arcus,
Astraque multifido tincta colore micant!
Finis adest pluviae, cessant spirare madentes
Imbribus assiduis, in tua damna, Noti.
Purior aura subit, tristes abiere procellae,
Phoebus & oblitos respicit altus agros.

O For-

* Iris apparuit in Horizonte Varsaviensi, eadem ferme hora, qua STANISLAVS AVGVSTVS, Rex Poloniarum renunciatus est.

O Fortunatam, cui prospera fata serenus,
Omine non vano, nunciat ipse Polus!
Pone modum lachrymis, & amicum sidus adora:
Rege sub hoc, certa est LVX, tibi, certa QVIES.

AU ROI CITOYEN.

Lorsque le Ciel veut des victimes;
Docile à ses commandemens
La Terre entr'ouvrant mille abîmes
Chancèle sur ses fondemens:
Rien ne peut de l'affreux ravage
Garantir ce fatal rivage;
Fuïons, précipitons nos pas;
Plus la secousse fut terrible,
Plus de l'ébranlement horrible
S'étendront au loin les dégats.

Telle est la misère profonde
Où les Rois plongent nôtre sort;
Vivans, ils gouvernent le monde,
Ils l'ébranlent après leur mort:
Auguste, en mourant laisse un Trône: *
Pour le ravir, Triste Bellône,
Je vois rallumer les flambeaux;
Par ces discordes intestines.
Nous prépares tu des ruines?
Vas tu nous creuser des tombeaux?

La Patrie à tes voeux s'oppose;
Nuit & jour on entend gémir
Son Ombre — — helas! elle repose
Sur la cendre de Casimir; **

Long-

* *Auguste III.* mort le 5 Octobre 1763. au même jour & presqu'à la même heure, qu'il avoit été élu Roi de Pologne trente années auparavant.

** *Casimir III.* surnommé le Grand. Depuis *Casimir* la Pologne a eû de grands Rois; mais aucun avant lui n'avoit entrepris de réformer ses sujets; Il aima le peuple & les lettres; S'il avoit parû deux ou trois siécles plus tard, il eût égalé les plus célébres Potentats de l'Europe.

Long-tems ſa tendreſſe plaintive
Tourna, ſtérilement active,
Dans un cercle de projets vains;
Quel zéle puiſſant la réveille!
Elle parle; prêtons l'oreille;
Ses Oracles ſont nos deſtins.

„Enfin de l'oubli dégagée,
„Je puis, vous dictant mes leçons,
„De ma voix ſainte & négligée
„Faire entendre les libres ſons;
„Depuis vingt luſtres, mes bleſſures
„Sont l'ouvrage de vos murmures,
„De vos complots, de vos aigreurs;
„Je dois me vanger, mais en Mére;
„Dans un Roi recevés un Pére;
„Quel titre pour calmer vos cœurs!

„Par une inquiétude amére,
„Et dans un politique ennui,
„L'homme égaré hors de ſa ſphére
„Cherche le bonheur chés autrui;
„Quand l'aveugle ſort l'a fait naître
„Eſclave des loix d'un ſeul Maître,
„Il s'agite, en rongeant ſes fers,
„Du joug d'un Roi qu'on le délivre,
„La Liberté dont il s'enyvre
„Le rend malheureux ou pervers.

„Où trouver ce ſage équilibre,
„Ce milieu, cet accord prudent,
„Qui laiſſe un Peuple toujours libre
„Sans ceſſer d'être dépendant?
„Entre la gêne & la licence
„Comment arrêter la balance
„Qui peſe & régle tous les droits?
„Mortels, adoptés mon ſyſtême;
„J'ai dans mes mains le Diadême;
„Et je le prête au front des Rois.



„Mais à la Liberté Romaine
„Pour quoi joindre la Roïauté?
„C'est qu' ici seule souveraine
„La Loi couvre la Majesté;
„De cette loi souvent muette
„Le Senat habile interprête,
„Réclame son pouvoir sacré,
„Ses appuis sont dans la Noblesse,
„Mais toujours superbe Maitresse
„La Loi nous gouverne à son gré.

„C'est ainsi que dans l' Empirée,
„On nous peint, parmi les éclairs,
„De cent Dieux la troupe inspirée
„Arrangeant les succès divers;
„Leur volonté n' est jamais stable;
„Mais si le Destin redoutable
„Prononce un seul de ses Décrêts;
„Tout plie; & Jupiter lui-même
„Soumet sa dignité suprême
„Aux irrévocables arrêts.

„Vous, qui nous traités de Barbares,
„D' ou vient que vos sourdes horreurs,
„Vos meurtres, chés nous sont si rares
„Malgré la haine & ses fureurs?
„Imités cette vertu douce,
„Qui dans nos froides mains émousse
„Les poignards que vous éguisés;
„Ou cessés d' accabler d' outrages
„Des peuples plus droits, moins sauvages
„Que les peuples civilisés.

„Que Bellône ailleurs avilie
„Par un héroisme brutal,
„Des nations force la lie
„A prodiguer son sang vénal;
„Nos camps offrent dans leur enceinte
„Des cœurs belliqueux sans contrainte,

„Des

„Des Lyons d'eux même agguéris;
„La valeur intrépide & tendre,
„Et les phalanges d'Alexandre
„Sous le faste de Sybaris.

„Mon Peuple aux cris de la Victoire
„Réunis les chants de l'Amour;
„Sur le Théatre de la Gloire
„Tu vas figurer à ton tour;
„Du Soleil dont l'Or se découvre
„L'aspect ferme ta nuit, & r'ouvre
„Le cours de tes prospérités;
„Puisse la folle indépendance
„Ne point détourner l'influence
„De ses salutaires clartés!

„Ah! de ce dernier de tes Maîtres
„Que les Destins sont triomphans!
„Il a règné dans ses Ancêtres
„Il peut règner dans ses Enfans:
„Aux dons exquis, à cette flamme
„Que le Ciel versa dans son âme
„Une Mére ajouta ses loix; *
„Dans son Pére il eût un modelle;
„Fils docile, émule fidelle
„Il dût monter au rang des Rois.

„Son Père! — — connoistu la source
„D'ou sont émanés tes vrais biens?
„Eugéne dirigea la course
„Du Grand homme dont tu les tiens;

* STANISLAS AUGUSTE a eû pour Mére une Princesse *Czartoryska* de la race des Jagellons propre sœur du Prince Chancelier de Lithuanie & du Prince Palatin de Russie. Son Père étoit le Comte de *Poniatowski* si célébre par ses expeditions militaires, & par ses negociacions dans les différentes Cours de l'Europe, & particulierement à la Porte. Il fut l'ami intime de *Charles XII.* Roi de Svede, son Compagnon d'armes, & le sauveur de ses jours à la malheureuse journée de Pultava.



„Ce Prince cher à ta mémoire
„Qui ſervit l'Autriche & la Gloire
„SOBIESKI lui predit ſon rang; *
„La Suede admira ſon courage,
„Le Croiſſant de lui prit ombrage,
„On Couronne aujourd' hui ſon ſang.

„L' art de voïager ſi frivole
„Quand la vanité nous conduit,
„Pour ton Roi devint une Ecole
„Dont il te conſacre le fruit;
„Minerve accompagnant ſes traces
„Du François lui cueillit les graces
„L' aiſance & la préciſion;
„Les traits ſaillans de l'Auſonie,
„Et la profondeur de génie
„Qui caractériſe Albion.

„Sur l' équité je veux qu' il fonde
„Ce qu' il eſpere de ſplendeur
„Que ſimple économe il réponde
„De l' uſage de ſa grandeur;
„Qu' enchériſſant ſur ſa fortune,
„Aux Champs de Mars, dans la Tribune
„Orateur, Miniſtre, Heros,
„De la paix il vole aux conquêtes
„Excite & calme les tempêtes
„Appaiſe & ſoulève les flots,

En

* *Jean Sobieſki* dans les dernières années de ſa vie aimoit à ſe faire raconter les exploits des Impériaux contre les Turcs. Un jour le jeune Comte de *Poniatowſki*, qui ſervoit alors en Autriche ſous le Prince *Eugène* lui dépeignit d' une manière ſi vive, ſi ſimple, & ſi intéreſſante une victoire, où il avoit eû part, que le Roi *Jean* ſaiſi d' admiration, *voilà*, s' écria-t-il, en préſence d' une Cour nombreuſe, *voilà comment ce jeune Polonois fait chés les Etrangers l' honneur & la gloire de nôtre nation;* en ſuite ſe tournant vers *Poniatowſki: Monſieur le Comte, ſi Dieu me prête des jours, je verrai croître vôtre mérite; & je veux être le premier à le récompenſer & à vous avancer.* Eſt ce que les Grands Hommes ſe preſſentent & ſe devinent au premier coup d' œil?

En disant ces mõts, la Déesse
(Car la Patrie a ses autels)
D' un air respectueux s' empresse
Vers le plus juste des mortels;
„Pour lavèr, dit-elle, l' insulte
„Dont on a trop flétri mon culte,
„Je m' adresse à Toi, STANISLAS
„Au fond de ton cœur adorée,
„Mon Fils, la Patrie éplorée
„Te tendroit-elle en vain les bras?

„Formé pour des projets sublimes,
„Objet de mes soins bienfaisans,
„Le plus pur lait de mes maximes
„A nouri la fleur de tes ans;
„Je Te réservois cette aurore
„Dont le jour se flatte d' éclore
„Par ton génie & tes travaux,
„Mars, Themis, l' Ordre, la Science
„Aux vifs raions de ta présence
„Verront s' éclaircir leur cahos.

„Déja pleins d' une humide joie
„Sont partis du milieu des airs
„Les Zéphirs que Mercure envoïe
„Pour reconnoitre les deux mers; *
„Cérés féconde les campagnes;
„Du sommet altier des montagnes
„Les Pins déscendus dans nos ports,
„Par les nœuds d' un commerce utile
„Embrassant ce Climat fertile
„En multiplieront les trésors.

„Pallas de sa puissante Egide
„Soutenant tes nobles desseins,
„De la jeunesse peu timide,
„Rassemble les nombreux essains;

 „*Sous*

* La Mer noire & la Baltique. Mercure passoit chés les Anciens pour le Dieu du Commerce.



„Sous ses yeux, de feintes allarmes,
„Le bruit des éclatantes armes,
„L'ardeur & les cris des Coursiers,
„Tout s'anime, tout nous retrace
„Ces jeux qui furent dans la Thrace
„L'apprentissage des Guerriers.

„Mais quelle sombre inquiétude
„Importune mon souvenir?
„Dans quelle affreuse incertitude
„Me jette un brillant avenir?
„Ces talens qui nous annoblissent
„Combien de fois ils affoiblissent
„Des Mœurs le règne précieux!
„De quelqu'éclat qu'elle se vante
„Plus embellie & plus savante
„Rome honora bien moins ses Dieux.

„Un monstre revêtu de charmes,
„Le plus doux ennemi du cœur,
„Qui combat en rendant les armes,
„Qui cède en demeurant vainqueur;
„Le Plaisir, cet enfant perfide,
„Près du Trône où l'Orgueil le guide
„Seme des fleurs, forge des traits;
„Tu crains que sa torche funeste
„Qui troubla le séjour céleste
„Ne vienne embraser ton Palais?

„Sur les bornes de ton Empire,
„Ce siècle a vû deux Rois rivaux;
„Ces astres pourront te conduire
„Dans la carrière des Heros;
„CHARLES bouillant, jeune, infléxible, *
„Ne mêla point, Guerrier sensible,
„Le Mirthe au Laurier des Césars,
„PIERRE éclairé par l'industrie,
„Dieu de sa barbare Patrie
„L'anima du feu des Beaux Arts.

„O!

* *Charles XII, Pierre Alexiowitz.*

„O! Gloire pure & déſirable!
„Qu'il a de droits ſur nôtre encens
„Celui dont l'ame invulnérable
„Sert ſon païs, dompte ſes ſens;
„Qui PIERRE & CHARLES tout enſemble
„Au ſavoir érigeant un Temple.
„Foulant les plaiſirs abbatus,
„Roi Citoyen & Mâitre ſage,
„Appelle, cultive, encourage
„Moins les Talens, que les Vertus!

„Vois-tu ce Pilote, qui veille,
„Tandis que mollement porté
„Enfant & vieillard, tout ſommeille
„Au ſein de la ſécurité;
„Mon Fils, des malheureux ſans nombre
„Iront bientôt s'aſſeoir à l'ombre
„Du Sceptre en ton pouvoir remis;
„Ils ſont malheureux, & tu Regnes!
„Se pourra-t-il que tu dédaignes,
„Ceux que les Dieux ont pour amis?

„Si jamais la haine farouche
„Oſoit te préſenter ſon fiel;
„Ou que d'un vil flatteur la bouche
„Vint t'empoiſonner de ſon miel;
„Si la dureté, le caprice,
„Si la molleſſe ou l'avarice
„S'attachoient un jour ſur tes pas! . . .
„Vain effroi! durant tant d'années
„N'ai-je point pour ſes deſtinées
„Formé le cœur de STANISLAS?

Ainſi s'exprimoit la Patrie:
Et de STANISLAS ſur l'airain
On gravoit l'image chérie
Qu'elle deſſina de ſa main;
L'Amour éxerçant la peinture,
Sous une touche mâle & ſûre



Le reproduisoit à nos yeux,
En Groupe autour de sa statuë
Des Arts la foule répanduë
Briguoit un azyle en ces lieux.

Qu'il vive! & que le Sort enchâine
Nôtre bonheur à ses plaisirs;
Que l'Honneur le guide & l'entraine
Sans épuiser tous ses désirs;
Qu'importe un Prince magnifique
Créateur, sçavant, politique,
S'il méconnoît l'art de charmer?
On le respecte; il faut qu'on l'aime;
Ce sera de son pouvoir même
Que nous apprendrons à l'aimer.

CXXIII.

Elegantioris litteraturae decus, *Michael Korycius*, Rector Collegii Societatis Iesu Varsaviensis, urbium Poloniae nunc principem, VARSAVIAM, INTER FESTIVOS IGNES, AD COMMVNEM OMNIVM SIGNIFICANDAM LAETITIAM EXCITATOS, SERENISSIMO STANISLAO AVGVSTO, POLONIARVM REGI CORONATO, APPLAVDENTEM, hisce elegidiis celebravit:

I.

Anne ego Vlysseis lucentia Pergama taedis
Vidi, cum caeca est nox imitata diem?
Trojugenum sedes, nostra quam distat ab Vrbe,
Tam longe dispar ignis uterque fuit.
Ille fuit populator opum, domuumque ruina,
Rerum pestis edax: ignis hic innocuus.

Illum

Illum grassari jussit furor imperiosus:
Fecerat accendi hunc ingeniosus amor.

Toż ſamo.

Czym widział iaſną Troię od Greckich płomieniow,
Gdy świeciła Warſzawa pośrzod nocnych cieniow?
Jak dalekie ſiedliſko Troi od Warſzawy,
Tak tamten y ten ogień był rożney poſtawy.
Tamten po wſzyſtkich domach wſzyſtko trawiąc chodził;
A ten ogień niewinny, nikomu nie ſzkodził.
Tamten ogień wzniecila Jędza zapalczywa,
A Ten Miłość dowcipna y Panu życzliwa.

II.

Nox erat, & festis lucebant omnia flammis,
Ac tota Vrbs unam visa referre facem.
Augustae micuere aedes, micuere Deorum
Templa, & cassa fuit lumine nulla domus.
Solem credideris retro flexisse jugales,
Et raptam noctu restituisse diem.
Quam placidi laetique dies hoc Rege futuri,
Si tantum lucis tetrica nox habuit!

Toż ſamo.

Noc była, a tu ogień tryumfalny niecą,
Y ſtaie ſię Warſzawa jedną wielką świecą,
Zaiaśniały pałace y Swięte Kościoły,
Ozłocił wſzyſtkie domy ognia blaſk weſoły.
Rozumiałbyś, że ſłońce cofnąwſzy karocy,
Przywraca dzień zabrany podczas ciemney nocy.
Sądź, iak iaſne nam będą dni za Tego PANA,
Kiedy w tak wielkie światło była noc przybrana.

III.

AVGVSTI causa, quae non miracula patret,
Si noctem in lucem vertere possit, amor?

Toż ſamo.

Jakiego dla AUGUSTA nie uczyni cudu,
Kiedy noc w dzień zamienić może miłość ludu?

IV. *Vi-*



IV.

Viderat Iſtuleis noctu Neptunus ab undis,
Ordine diſpoſitas emicuiſſe faces.
Tum ratus, e ſubitis creviſſe incendia flammis,
Attonito tales fudit ab ore ſonos:
Vrbs ardet, Superi! ſi non ſuccurrimus Vrbi,
Occidet, & magnus tota futura cinis.
Dixerat; & trifido concuſſit flumina ſceptro.
Mox excita ruunt caerula turba Dii.
Pars haurire amnem ſitulasque explere capaces,
Pars certant magnis ferre fluenta cadis.
Fervet opus. Nereique cohors, Nymphaeque laborant,
Immemor imperii ſudat & ipſa Thetis.
Iuppiter interea, ſolio ſpeculatus ab alto,
Ad pelagi numen talia dicta dedit:
In caſſum labor omnis abit. Reſtingvere veſtra,
Quas amor accendit, non valet unda faces.

Toż ſamo.

Spoyrzał Neptun tey nocy z pod Wiślaney fali,
A oto gęſty ogień w Warſzawie ſię pali,
J rozumieiąc, że to powodź Wulkanowa
Burzy Miaſto, na ſwoich zawołał w te ſłowa:
Gore Miaſto, Bogowie! ieśli nie broniemy,
Sam tylko w Mieście popioł, nie Miaſto uyrzemy.
To wyrzekł y troyzębem wzruſzył Wiſłę całą,
A wnet ſię wiele wodnych Bożkow wyſypało:
Jedni czerpaią, drudzy kadzie nalewaią,
Inni kadziami wodę na gòrę dźwigaią,
Ni Tryton, ni ſię Nimfa nie zbrania roboty,
Tetys nawet, choć Pani wòd, ſwe leie poty.
W tym Jowiſz gdy z górnego Tronu rzucił okiem,
Z takim ſię do Neptuna dał ſłyſzeć wyrokiem:
Nadaremnie pracuią Trytonowie waſi,
Co miłość zapaliła, woda nie ugaſi.

V.

Omnia ſplendor habet. Collucet Palladis aula,
Vrbs rutilat, radiat curia, templa micant.
Cuncta colunt Regem: Sapientem Palladis aula,
Vrbs Patrem, Iuſtum curia, templa Pium.

Toż

Tož ſamo.

Wſzędzie weſołe ognie: iaśnieie Warſzawa,
Miaſto, Szkoły, Kościoły, Ratuſz blaſk wydawa.
Miaſto Krola ſwym mieni Oycem, mądrym Szkoły,
A Ratuſz ſprawiedliwym, pobożnym Kościoły.

VI.

Siren Inſigne Varſaviae.

Huc animum atque oculos: nova dat ſpectacula Siren,
Eſt inter flammas, quae fuit inter aquas!

Tož ſamo.

Ziawiły ſię widoki nowe: patrz Narodzie,
Syrena iuż ieſt w ogniu, ktora była w wodzie!

VII.

Invadit ſubitus nautarum lumina ſomnus,
Sirenum quoties vox mare pervolitat,
AVGVSTI laudes celebrat dum carmine Siren,
Evigilant omnes, exulat Vrbe ſopor.

Tož ſamo.

Nieſpodziany żeglarzom w oczach ſię ſen rodzi,
Gdy ſię śpiewanie Syren po morzu rozchodzi.
Syrena gdy opiewa twe cnoty, naſz PANIE,
Wſzyſcy czuią, ſen z Miaſta idzie na wygnanie.

VIII.

Ad Sereniſſimum Regem.

Sceptra manum, diadema comas, & purpura totum
Exornat corpus, Rex pretioſe, Tuum.
Quam partem Vates ornem? pars unica reſtat:
Subiicio pedibus me citharamque Tuis.

Tož ſamo.

Berło rękę ozłaca, głowę blaſk Korony,
A zaś cały Purpurą ieſteś ozdobiony.
Cóż mam zdobić? zoſtaie to mi, KROLU drogi,
J tę lutnią y ſiebie złożyć pod twe nogi.

CXXIV.



CXXIV.

Idem ille *Korycius*, elegantibus litteris, & politiore omni humanitate abunde inſtructus ornatusque, bonorum ingeniorum, ſtudiorumque ſummo fautori, ILLVSTRISSIMO, EXCELLENTISSIMO, REVERENDISSIMO DOMINO, ANDREAE MLODZIEIOWSKI, CANCELLARIO GNESNENSI, CANONICO CRACOVIENSI, ARCHIDIACONO PSZCZEVIENSI, ABBATIARVM, HEBDOVIENSIS COADIVTORI, CZERVINSCENSIS ADMINISTRATORI, DIE NATALI SVO, ANNO MDCCLXIV, Varſavienſis Collegii nomine, pietatis debitae officium, ad hunc modum, perſolvit:

I.

Ieſſaeus Salomon gereret dum ſceptra, Parentes
Vno de nato dimicuere duae.
Sic de Te numeroſa cohors concertat honorum:
Hic ſibi Te poſcit; vendicat ille ſibi.
Infula ſacra petit doctam contingere frontem,
Non quit enim poni nobiliore loco.
Interea Regi fidam rectique tenacem
Invitant Regni pulchra ſigilla manum.
Eſſe ſuum fratrem Abbates, Patrumque Senatus
Purpureus ſocium Te cupit eſſe ſuum.
Tu refugis, nullumque Tibi depoſcis honorem,
Vnusquisque tamen Te ſibi poſcit honor.
Quis tandem iudex placida certamina pace
Componet? litem Rex SALOMON dirimet.

Gdy Salomon Król mądry rządził Izraelem,
Dwóm Matkom iedno dziecię było ſwarow celem.

Tak

Tak ſię właśnie o Ciebie honory ſprzeczaią:
Jedne do ſiebie ciągną; drugie Cię żądaią.
Mądrą głowę chce pokryć Biſkupia korona,
Bo nie może na lepſzym mieyſcu być złożona.
Do ręki, ktora Tronom wierna, ſtrzeże prawa,
Jedna ze dwuch pieczęci wpraſzaiąc ſię, ſtawa.
Opaci, tudzież Senat purpurą odziany
Uſiłuią, ażebyś był ich Bratem zwany.
Ty unikaſz honorow Mąż cudney pokory,
A walczą między ſobą o Ciebie honory.
Jakże ta walka żwawa ma być zakończona?
Kto rozſądzi? na Tronie mamy SALOMONA.

II.

Sive Abbas fueris, Regni magnusve Miniſter;
Seu Tibi praecingat ſacra tiara caput;
Quorumcunque dein titulis orneris honorum;
*Noſtra ad Te ſemper vox erit: Abba * Pater.*

CXXV.

Bohomolecius, vir eruditiſſimus, Polonicaeque non minus, quam Latinae linguae diſertus, idemque rerum domeſticarum peculiariter curioſus, noſtraeque antiquitatis bene peritus, magni Kioviae Antiſtitis, IOSEPHI ZALVSCII MVSAGETAE ſuaſu hortatuque, reconditos in opulenta ipſius Bibliotheca, clariſſimos Poloniae atque Lituaniae auctores, qui patriam hiſtoriam vernaculo ſermone tradiderunt, pulchris nitidisque characteribus denuo excudendos curat. Sumtus ingentes ſuggerit, virilis animi, doctique ingenii mulier, ANNA Princeps

* Abba vox eſt Syriaca, qua infantes prae teneritudine ſuos Parentes alloquuntur.

ceps IABLONOWSCIA, vidua Palatina Braclavienſis, fulgentiſſima SAPIEHARVM ſtirpe procreata. Productus iam in publicum, MARTINVS BIELSCIVS, Polonicarum rerum nobilis ſane & verax ſcriptor. Sapientiſſimo doctiſſimoque Regum, STANISLAO AVGVSTO, cum ſolemni dedicatione oblatus. Suaviterque ac blanditer a Sua Maieſtate acceptus.

CXXVI.

Rex, in auguſtiſſimo Regni Ordinum conſeſſu, non per interpretem, ut Reges ſolent, ſed ipſemet, priſcae ſeveritatis ſapientiaeque virum, *Andream Zamoiscium*, collaudatis eminentiſſimis illius in Rempublicam meritis, ſupremum Poloniae Cancellarium renunciavit. Sigillum minus dedit, *Andreae Mlodzieiowscio*, cuius divinam animi indolem, ingeniique vim, arduorum omnium laborum, difficiliumque negotiorum capacem, Reſpublica interregni tempore luculenter experta eſt. Procancellarium Lituaniae fecit, *Antonium Przezdziecium*, patriarum legum ac conſuetudinum ſumme gnarum, inque Reipublicae imperiis magiſtratibusque maxime verſatum. Vilnenſem Palatinatum, Lituaniae totius nobiliſſimum, *Michaeli Oginscio*, omnibus artibus ſtudiorum liberalium probe exculto, & ob eximiam

miam corporis ſpeciem, praeclarumque animum, avitaeque gloriae ac libertatis ſtudium, cunctis grato acceptoque attribuit. Palatini Inovladiſlavienſis dignitatem, *Andreae Moſzczenscio*, politiſſimo & prudentiſſimo viro, contulit. Braclaviae Palatinum declaravit, Principem *Stanislaum Lubomirium*, magni & liberalis animi fama celebratiſſimum, univerſaeque illic Nobilitati egregie carum.

CXXVII.

Summae nobilitatis, innoxiaeque popularitatis vir, *Adalbertus Opalinius*, Maſoviae Palatinus eſt factus. Magni, apud Lituanos, Theſaurarii honor contigit, foederatae Lituanicae Nobilitatis Mareſchalco, *Michaeli Brzoſtowscio*, ampliſſima pulcherrimaque corporis forma, ſummisque generis, ingeniique, ac virtutis ornamentis conſpicuo. Vigilans & induſtrius Senex, *Antonius Koſſowscius*, multis variisque Reipublicae perfunctus laboribus, Magni in Regno ſaecularis Secretarii locum impetravit. Idem gradus, in Magno Lituaniae Ducatu, merito conceſſus, *Ioachimo Chreptowicio*, doctiſſimo viro, legumque, & rerum omnium domeſticarum perquam gnaro, & dicendi inprimis perito. Magnorum Regni Notariorum munus obtinuere: Princeps *Auguſtus* Sul-

Sulkowscius, ingentibus negotiis par; & *Vladislaus Gurowscius*, non promptus ingenio tantum, sed usu etiam exercitatus; *Hyacinthus*que *Ogrodzkius*, probatissimus ac integerrimus vir, Regique carus in paucis, omniumque consiliorum eius, secretorumque maxime particeps.

CXXVIII.

Lituanicam Brestensem Castellaniam nactus est, *Ioannes Horain*, homo sapiens, & rectus. Visnensem in Masovia sortitus, ille vetus fidusque Regiae Domus cliens, *Casimirus Karaś*, incredibili naturae comitate atque facilitate, singulari praeterea continentia ac modestia, consiliique virtute, & agendi prudentia, non Regi tantum, sed principibus quoque viris, & cunctae Nobilitati, populoque, carus atque iucundissimus. Supremam Regii, apud Lituanos, Stabuli Praefecturam assecutus, *Antonius Tyzenhauz*, ingenii alacritate, legumque peritia, & oris facundia insignis. Magnorum ibidem Notariorum albo adscriptus est, *Nicolaus Lopacinscius*, germanus Samogitarum Praesulis frater, patrii iuris privati, atque publici scientia, & loquendi elegantia, nulli eius gentis secundus.

CXXIX.

CXXIX.

Raphael ille *Gurowscius*, humanissimis litteris summe excultus, patriarumque legum intelligentissimus, valdeque & eloquens, & prudens, & providus, Premetensis Castellani honore decoratus, Regni Senatum ingreditur. *Valerianus* autem *Piwnicius*, cum ingenio & eruditione, & linguae facundia, & rerum omnium civilium ac domesticarum cognitione, tum etiam officiorum dexteritate, magnitudineque animi, & gravitate, & constantia praestans, Prutenicarum Terrarum Ensifer creatur. Nobilis Pinscensis Praefectura, magno Reipublicae ministro, *Antonio Przezdziecio*, Lituaniae Procancellario, tribuitur. Premisliensis, optimo, inque Equestri Ordine, potenti viro, *Alexandro Borzencio*, confertur. *Nicolaus Piaskowscius*, homo clarissimus, plurimumque de Rege atque Republica meritus, Gubernator Piasecinensis constituitur.

CXXX.

Provincia Societatis Iesu Masovitica, Varsaviensi Rectore, *Michaele Korycio*, elegantissimo interprete, ILLVSTRISSIMVM, ET EXCELLENTISSIMVM DOMINVM, ANDREAM COMITEM ZAMOYSKI, SVPREMVM REGNI CANCEL-



LARIVM NVPER CREATVM, hoc modo, coluit:

I.

Magnorum soboles Procerum, Vir magne, ZAMOYSKI,
Viribus eloquii consilioque potens!
Quis valeat numero adstrictis expromere verbis,
Gloria quanta Tua est, Familiaeque Tuae.
Quacunque aspicio, seges est amplissima laudum,
Queis aptet citharam nulla Camoena parem.
Vis, ut praeclaros titulos trabeasque retexam?
Hanc stirpem summus quisque decorat honor.
Praelia Mavortis recinam? celeberrima bellis,
Ex voto gestis, stant monumenta ducum.
Sive vices Patriae recolam variasque procellas,
Horum consiliis Patria fulta stetit:
Seu memorem Lechis sociatas foedere Musas,
Haec fuerat Musis semper amica Domus.
Si pietas, si pura fides, rectoque cohaerens
Mens, sunt propitii munera cara Dei;
Si laus iustitiae, publicae si cura salutis,
Est in praecipuis connumeranda bonis;
Si populi precibus facilis clementia flecti,
Et data dextra inopi, Nomina magna decet:
Haec Tua sunt, Proavûm haec sunt ornamenta Tuorum
Digna Luculleo marmore, digna cedro.
Quid moror, & longo duco mea carmina tractu?
Rem brevibus metris expediisse juvat.
*Pallas, Honor *, Virtus, Mavors, Astraea, Camoenae,*
*Et Consus ** gaudent hac residere Domo.*
Nec Regnum geminos Reges, geminumque nec aether
Fert solem: & Domus haec tot capit una Deos?

II.

Maxime SIGNATOR! quamvis facundia nostra
Summa foret, factis est minor illa Tuis.

Ore

* Antiqui Romani Honorem & Virtutem inter Deos numerabant.

** Consus consiliorum Deus putabatur.

*Ore Tuo Princeps loquitur, Tu Principis ore **
Laudaris: merito haec gloria digna Tuo.
Non alio decet ore loqui Regem: & Tua virtus
Ore celebrari nobiliore nequit.

CXXXI.

Regis ac Regni Ordinum iuſſu, SOLONI POLONICO, id eſt, *Michaeli* Duci *Czartoryscio*, magno Lituaniae Cancellario, Vilnae, veterum Lituaniae Ducum ſede, publice in foro ſtatua ponetur. Eodemque decreto, poſt ſummum eius diem, ipſi ibidem, in principe Baſilica, e pecunia publica ſepulchri monumentum dedicabitur. Supremo, in maiore Polonia, Tribunali primus praeſidebit, *Chriſtophorus Szembecius*, Gneſnenſis Metropolitanus Primicerius, Plocenſisque Cathedralis Praepoſitus, & Dux Sielunenſis, religionis ac ſanctitatis, iuſtitiaeque & ſapientiae laude celeber. Deſignatus Leopolienſis Metropolitanae Eccleſiae Cuſtos, *Ignatius Kraſicius*, praeclaris ingenii dotibus, animique artibus commendatiſſimus, idem munus, in Polonia minore, adminiſtrabit.

CXXXII.

Sacra Regia Maieſtas, impenſiſſimo Regni Ordinum rogatu, germanos fratres ſuos,

 Caſi-

* Sereniſſimus STANISLAVS AVGVSTVS, dum Illuſtriſſimum ZAMOYSCIVM Regni Cancellarium nuper crearet, eius eximias dotes luculentiſſima oratione in Senatu celebravit.

Casimirum, supremum Regii cubiculi in Regno Praefectum, *Andream*que, illum clarissimum Austriacarum copiarum ducem, & *Michaelem*, Gnesnensis Metropolitanae, Cracoviensisque Cathedralis Ecclesiae Canonicum, salva inter Regni cives ac nobiles aequalitate, Principum titulo condecoravit. Priorem horum, magnifica corporis forma, altaque mente praeditum, ingenio, & consilio, & eloquio maximum, laboribus atque discriminibus invictum, & manu fortem, & armis equisque promtum, belli gnarum, ac Reipublicae peritum, civiliorum omnium studiorum, linguarumque usu praecellentem, aditu facilem, comemque in alloquiis, beneficum inprimis, & benignum, splendidumque non minus in vita, quam victu, nobilitatis observantissimum, conciliandique eius amoris, ac promerendi favoris studiosissimum, praedivite Scepusiensi Praefectura auxit. *Michaelem* autem, facie summe decorum ac verecundum, naturaque temperatum, moderatumque, & clementem, egregie ingenuarum artium studiis excultum, sacrisque doctrinis pulchre instructum, patriis disciplinis ornatissimum, rerum omnium exterarum scientem, linguarumque apprime callentem, sermone parcum, sed concinnum, atque distinctum, eundemque & valde suavem, & expolitum,

&

& peracutum, omni denique cultu habituque nitidiſſimum atque elegantiſſimum, opimae Cervenenſis Abbatiae perpetuum Adminiſtratorem conſtituit.

CXXXIII.

Regis propinquus, *Ioſephus* Dux *Czartoryscius*, creatus Lituaniae Dapifer, corporis animique bonis praeſtantiſſimus, S. Romanae Eccleſiae Pontifici Maximo, vicarium CHRISTI locum, atque auctoritatem inter mortales obtinenti, Regiae Maieſtatis nomine, debitam pietatem obſervantiamque teſtabitur. Doctus ille, probusque, & venerandus Praeſul, *Valentinus Węzyk*, Premiſlienſem Epiſcopatum ex inſperato accepit. Chelmenſem conſecutus eſt, *Felix Turscius*, acerrimi vir ingenii, maximique conſilii. Livoniae infulam habebit *Stephanus Giedroicius*, humanitate atque eruditione cumulatiſſimus.

CXXXIV.

Poloniae HECTOR, Princeps ANDREAS PONIATOVIVS, ob maxima atque pulcherrima facinora ſua, Germaniae Caeſari, ipſiusque coniugi, Hungariae ac Bohemiae Reginae, vehementer carus, & perfamiliaris, iisdem Regis Noſtri *Inaugurationem* nunciabit. Ruſſorum *Au-*

 guſtae,

gustae, huius laetitiae nuncium perferet *Hyacinthus Malachowscius*, Regni saecularis Referendarius, & Praefectus Petricoviensis, qui, in *Comitiis Inaugurationis*, Mareschalci munus summa cum laude atque dignitate gessit. Subdapifer autem Regni, Haliciensisque Praefectus, *Xaverius Branicius*, bellica virtute illustris, ad Regem Borussorum, Orator mittitur. Abiit iam, ad Turcarum Imperatorem, Praefectus Regii secretioris cubiculi, *Thomas Alexandrowicius*, vir circumspectissimus, idemque Regi ac patriae fidissimus.

CXXXV.

Cracoviensis Academiae, vetustate famaque, toto cultiore orbe, celeberrimae atque notissimae rector, *Adalbertus Biegacewicius*, vir doctus & perurbanus, idemque & prudens, & sapiens, factusque ad dicendum, primoribus comitatus academicis, *Sacram Regiam Maiestatem* salutavit, hisce verbis;

REX SERENISSIME,
DOMINE DOMINE CLEMENTISSIME,

Auspicatissima ad Regium thronum Inauguratio TVA, quae Poloniam, Lituaniam, tot tantasque Provincias, suis e sedibus movit, & in hanc Vrbem evocavit, ut laetissimo solemnis huius diei adspectu, publicae expectationi satisfaceret, populorum desideria expleret, vota utriusque Gentis, quanta maxima in terris haberi

haberi poteſt, beatitudine ſatiaret; Cracovienſem quoque Vniverſitatem, ad exhibendum TIBI, Regi & Domino ſuo, fidelitatis homagium, alacrem & libentem e longinquiore quantumvis regione deduxit, atque SACRAE MAIESTATI TVAE ſupplicem praeſentari fecit.

Equidem duo haec ſtudia IAGELLONEAE, ac ideo TVAE, REX SERENISSIME, Vniverſitati principalia ab aevo fuere: DEO fidem, REGIBVSque ſuis debitam fidelitatem ſervare. Primum horum cum Dei gratia tam conſtanter retinuit; ut eam a Sancta Orthodoxa fide vel in minimo deſciviſſe, nulla aetas veraciter notaverit. Alterum tam religioſe, ut calamitoſiſſimo olim tempore, rebusque Polonorum ſupra modum adflictis; lytra graviſſima ferre, moleſtias perpeti, anguſtias ſuſtinere, atque ad extremum, relictis penes Nobilem Vrbis Metropolis Magiſtratum clavibus, aedes ſuas deſerere, ſatiusve ex Vrbe excedere elegerit; quam alieno Regi *. iusiurandum dicere. Poterat aliquando IAGELLONEAE Vniverſitatis, ſuum in Principem, fides tentari, violentis aſſultibus impeti, militaribus oneribus premi, at non flecti. Iuventus quoque Academica, licet calamis aſſuetior quam armis, viſa eſt tunc temporis, ſuo pro Rege **, pugnax. Fidelitatem hanc documento, ut aurum igni probatam, TIBI, REX SERENISSIME, ab Vniverſitate noſtra impraeſentiarum conteſtamur, ſpondemus, perque ſacra omnia iuramus.

Dicto fidelitatis iuramento, de illa gaudiorum magnitudine, quae ex feliciſſima in Regem ſuum Electione TVA, cum univerſam Poloniam, tum animos etiam noſtros impleverat, brevibus dicendum venit. Quippe, qui nomine minimae partis Reipublicae cenſemur,

V 5

* Anno MDCLVI, adiguntur Academici a *Wirtzio*, Suedici Cracoviae Praeſidii Praefecto, ad praeſtandum CAROLO fidelitatis iuramentum. VLADISLAVS LVBIENSKI, Regni Primas, in MVNDO GEOGRAPHICO.

** Anno MDCLV, Studioſi Academici Cracovia, in Suecos, excurſionem faciunt. KOCHOWSKI, ANNALIVM POLONIAE CLIMACT. II. Lib. I. p. 47.

femur, publicae huius laetitiae partem nos fuisse maximam, audenter asserimus. Accepto enim, de TE Serenissimo Electo, primo nuntio, gestientes animis, nec modum laetitiae nostrae capientes, diximus ad invicem: A DOMINO FACTVM EST ISTVD. Factum ab Illo Domino, qui, ut hominum, ita regnorum fortes, pro supremo suo arbitratu disponit. Qui largus bonorum Remunerator, immortalia pace belloque gesta, ingentia in Poloniam promerita, Senatoris in Regno primarii, Herois aevo suo clarissimi, ob incomparabilem animi magnitudinem, prudentiam, virtutemque bellicam, summis in Europa Principibus in deliciis habiti, STANISLAI PONIATOVII, gloriosissimi Patris, in aemulo paternarum virtutum Filio, voluit coronare. Qui solus facere potuit, ut multitudini eligentium esset cor, anima, & labium unum.

Diximus ultra, plaude Religio! plaude Polonia! plaude primaeva Regni Schola! Sanguis quippe augustus, Regis IAGELLONIS, Divi illius Lituanorum Apostoli, qui amplissimam Gentem cura, sollicitudine, labore inenarrabili, successu admirabili, ad Orthodoxam perduxerat fidem: Regis, qui victricibus armis Poloniam ampliaverat, triumphis bellicosae Nationis gloriam auxerat, Cives, civiumque fortunas servaverat, hostibus terrori fuerat: Regis, qui in ornamentum Regni, & publicam Patriae utilitatem, litteratos viros Lutetia conduxerat, scientiarumque Vniversitatem in Vrbe sua Metropoli erexerat: sanguis, inquam, IAGELLONEVS per CONSTANTIAM, e principe Ducum CZARTORYSCIORVM Domo, immortalis memoriae Genitricem, in Serenissimum Electum derivatus, ad thronum deligitur, atque ad Reipublicae gubernacula assumitur. Diximus haec laetantes, DEOque OPTIMO MAXIMO, pro TE Serenissimo Electo, pium atque solemne Eucharisticon, ad aras Divi CANTII, persolvimus.

Illa tandem gaudia, quae dies felicissimae TVAE Electionis, REX SERENISSIME, in nobis pepererat, dies Coronationis nuperna ad summum perduxit, & immensa reddidit. Adfuisti profecto, Princeps Optime, cordibus & animis nostris, priusquam oculis; antequam

tequam dulcissima visione TVA frui nobis liceret, obversabatur iam mentibus, insonabat auribus ineffabilis TVA bonitas, comitas, affabilitas, singularis animi magnitudo, admiranda prudentia, caeleste illud Sapientiae donum, quo caeteris mortalium praestas, aliaque praeclara corporis & animi ornamenta, quibus TE, aeterna ordinatione sua, ad Regios Poloniae destinatum fasces D. O. M. profusissime cumulavit. In conspectum SACRAE TVAE MAIESTATIS impraesentiarum admissi, videmus oculo ad oculum, quae videbamus in speculo: cernimus augustam TVAM faciem, imperio dignam, maiestatemque oris, omnibus gratiis radiantem: intuemur divinum quidquam spirantem vultum: palpamus, ut aiunt, manibus, quod publica magnarum, de TE, Princeps Optime, rerum nuntia, fama narratum accepimus.

Plausibus exinde in Regno publicis iisque maximis, plausus a Regni Schola primaeva, quos possumus, iungimus: eosque ad posteritatis memoriam, obsequenti exaratos calamo, Regiis reverentissime adsternimus plantis. TITO VESPASIANO, ad Romanum provecto Imperium, gestiens populus victimarum extis viam sternebat. Cracovienses Academici TIBI, REX SERENISSIME, Orbis Poloni delicio & amori, devotissima aeque ac fidelissima corda, perennem in victimam, litamus. Vnicum sceptrum Principibus, dum coronarentur, suis offerebant Aegyptii. IAGELLONEA, eoque iure TVA semper Vniversitas, trina sceptra; duo a Divo Fundatore IAGELLONE data; tertium a SIGISMVNDO, Rege eius nominis III, post validam olim rerum Academicarum tempestatem: cum e duabus Matribus, de uno infante acriter contendentibus *, vera & genuina, saniore consilio integrum cedere, quam divisum spectare eligeret: superadditum, atque in ipsis duntaxat Serenissimis consalutandis Regibus usitatum, Coronato iam Capiti peculiari adoratione inclinat, & Regiae protectioni obsequentissima submittit.

Quin-

* Anno MDCVI orta controversia, de apertis noviter a S. I. Cracoviae Scholis. ANNALES ACADEMICI.

Quintum faeculum agens, inter fenii fui folatia, & gloriae monumenta, iftud pro maximo reputat, quod praeter Sereniffimum IOANNEM III, gloriofiffimum quoque Parentem, qui TE, REX SERENISSIME, ad fceptrum & diadema Poloniae genuit, ubere fuo lactaverit. Reddit, & fupplex fubiicit, eidem fupremae protectioni TVAE, jura, privilegia, praerogativas, ornamenta, a Divo IAGELLONE, cuius fanguis auguftus es, a Sereniffimis fucceffive Regibus, atque a tota Sereniffima Republica Polona, gratiofiffime fibi conceffa, lege publica toties cauta, in hanc usque diem clementer affervata, atque TVA, REX SERENISSIME, prima gratia iam confignata.

Nos demum, qui Cracovienfem Vniverfitatem, non perfonarum, fed duntaxat Facultatum numero praefentamus, finguli iugum Academicum ab adolefcentia portantes, nec prius manum de tabula moturi, quam corpora in urnas; labores noftros, quos publico Patriae & Ecclefiae emolumento, integris noftris aetatibus fideliter & fincere, funt fidera teftes! impendimus, SACRAE MAIESTATI TVAE, uti Regi fapientia ornatiffimo, litterarum peramanti, litteratorumque Principi, ac Primo Protectori, in acceptabilem, quod nobis fpe non vana promittimus, victimam damus, donamus, dicamus.

Vive ergo! vive, REX SERENISSIME! cum e voto omnium communi, tum e noftro fingulari, omnigena ab alto profperitate circumfufus. Divorum e facra ftirpe IAGELLONEA Regum, immortalia gefta, tropaeaque fupera! Patriae TVAE unicum folatium, & e filio Pater, Poloni nominis decus auguftum, Gentis gloria, Civium amor, regna feliciter! fatis impera ipfis! longaeveque, REX OPTIME, vive!

Regiae Maieftatis nomine, Procancellarius Regni id dedit refponfum:

Gratum iucundumque Regi eft obfequium, a veterrima atque nobiliffima Regni fui Academia, praeftitum. Cui invicem Maieftas Sua fanctiffime promittit, fe, in defendenda ea, & augenda, Regum eorum, qui ante fe regnaverint, ceffuram nemini.

CXXXVI.

CXXXVI.

Zamoiſciana Academia, illa Cracovienſis Vniverſitatis filia atque aemula, Latinae eloquentiae profeſſore, *Laurentio Złoba*, facundo doctoque interprete, Sanctae & Auguſtiſſimae Regiae Maieſtati, ſuſcepta publicae ſalutis gubernacula gratulata eſt. *Vilnenſis*, haec laetitiae, pietatisque ſpecimina prodidit:

I.

Cudna Mądrośći, ktorey Roſtropność i Rada,
Sprawiedliwość i Męſtwo przy boku zaśiada,
W iak pięknym cnot rozlicznych i przymiotów gronie,
Pierwſze ośiadłaś mieyſce przy Krolewſkim Tronie.

Okiem Cię nie widźiemy, a iednak Cię znamy,
Gdyż obecnośći Twojey dość dowodòw mamy;
Wſzak z ſłonecznych promieni każdy barzo ſnadnie,
Że iuż iaſne na Niebie Słońce weſzło, zgadnie.

Mądry Królu, któryś wnet przy twym wdźięcznym wſchodźie
Panowania, Mądrośćią po całym Narodźie
Zajaśniał, któż z Twych zwierzchnych czynòw nie dochodźi,
Iż w Tobie Mądrość z ſwemi przymioty réy wodźi?

A ztąd to wnośić trzeba, co nas mądre zdanie
Mędrca iednego uczy i ſamo doznanie,
Iż na ten czas Krolеſtwu ſzczęśćie płużyć będźie,
Gdy mądry Krol Stolicę Królewſką ośiędźie.

Otoż Król na Twym, Polſko, á Król mądry Tronie
Zaśiadł: iuż dźiś Koroną uwieńczył ſwe skronie.
Więc raduy śię, w ſzczęśliwym odtąd będźieſz ſtanie,
Który da Ci mądrego Króla panowanie.

Będźieſzli



Będźieſzli miała pokòy, pokòy będźie prawy:
  Czyli też Mars ſurowy zechce bòy wieść krwawy,
  Los ſzczęśćia przy tym będźie, przy kim mądra rada,
  Ktòra w pokoju Laurem, w boju Mieczem włada.

Nie ſą to płonne wieſzczby, ani pròżne godła;
  Boć to Mądrość na wielu Kròlach iuż dowiodła.
  Wſzak i na Tobie, Królu, iuż dała dowody,
  Iż pod Twym rządem będą ſzczęśliwe Narody.

Owſzem widząc, iż maſz wzgląd i łaſkawe oko
  Na ludźie mądre, tuſzy, iż ſama wyſoko
  Wzbije śię. Jakoż mając od Tronu zaletę,
  Niemałą do ſzukania śiebie da podnietę

Tak mądrość czyniąc wſzyſtkim i ſobie nadźieje,
  Już Twe, Królu, ſpiſować roſkazała dźieje,
  W których przez mądre pióra nie raz światu powie:
  Bierzćie przykład od Króla Polſkiego Królowie.

II.
PATRIA AD SERENISSIMVM REGEM.

Cum ſuprema mei caperes moderamina Regni
  Ornaretque Tuas ſacra Corona comas,
Vita mihi rediit, rediit genus omne bonorum,
  Exilioque mihi reddita priſca ſalus.
Nam, Rex, communi fortuna vivimus ambo,
  Deque Tuae ſortis ſors mea fonte fluit.
Si vivis, vivo: laetaris, laetor: & ipſa,
  Te ridente, hilares duco ſerena dies.
Vive diu, nam ſi ſors unquam fata ſubibis,
  Langvida debebo, Te moriente, mori.

III.
POETA AD SERENISSIMVM REGEM.

Regia Maieſtas noſtris a finibus abſens,
  Hei mihi! qui nequeo cernuus eſſe Tibi!
Si qua tamen noſter Tibi carmina reddet Apollo,
  Excuſata, rogo, carmina ſunto Tibi.

Non

Non potuit, fateor, modulari Regis honores;
Namque Tuus, modulos, exſuperavit honos.
Illa Tibi ſit laus, Rex, invictiſſime Regum:
Te laudari a me non potuiſſe ſatis.

IV.

Si cui praeclaram Virtus dedit inclyta famam,
Factaque perpetuum promeruere decus.
Si cui eſt fortuna comes, cui ſolis ab ortu,
Solis ad occaſum, gloria ſternit iter.
Si cui, conſilium prudens, mens ſubſit & alta,
Quaque regat populum, maxima dexteritas.
Si cui ſe Mavors, ſi ſe devovit Apollo,
Atque ſua lauru cinxit uterque caput.
Si cui Relligio curae, pietasque, fidesque
Difficilis flecti, iuſtitiaeque rigor.
Si cui plura etiam, Rex, inſunt, o ne ego vivam!
Si non haec quivis dicet ineſſe Tibi.

V.

IN INSIGNIA SERENISSIMI REGIS.

IN CORONAM.

Sidereis ardet Regis diadema pyropis,
Et vincit mediam, luce micante, diem.
Plus tamen hoc decoris diadema referre videtur;
Dum cingit frontem STANESILAE Tuam.

VI.

IN SCEPTRVM.

Pax & diva Themis, STANISLAO regia noſtro
Tradidit, auguſta, Sceptra tenenda, manu.
Felix augurium Lechiae! Pax ipſa Themisque
Imperio ſuberit, Rex Venerande, Tuo.

VII.



VII.

IN ENSEM.

Vltor adest, & Tutor adest, en Regius ensis!
Ille bonos servat, plectit & ille malos.
Vos, quibus est virtutis amor, pietasque, fidesque,
Solvite corde metum; tutor hic Ensis erit.
At quibus est animus forsan, nutrire malignum
Corde scelus, metuant; ultor hic Ensis erit.

VIII.

IN AVREVM POMVM.

Hesperidum quondam magnus, custode perempto,
Amphitryoniades aurea poma tulit.
Major at Alcide, Rex STANISLAE, videris,
Sponte sua veniunt aurea poma Tibi.

IX.

AKADEMIA

DO NAYIAS'NIEYSZEGO PANA.

WIELKI KROLU, Panie mòy! gdy na Twe pochwały
Strojone w mym Parnaśie lutnie zabrzmiać miały,
Odrzućiłem ton, ktòry swoim pieśniom dają
Ci, ktòrzy poròwnanie czyniąc, przenaszają
Nad innych Ciebie Krolòw. Bo, iako więc bywa,
Z cnot drugim spolnych chwaląc, pochlebstwo urywa
Ròwnie im, iako Tobie; iakby nie widźiało
W Tobie właſney, a drugim chwały ich zayrzało.
Ja nie chcąc pożyczonych od drugich, Osobie
Twey dawać pochwał, oprócz należytych Tobie,
Mòwię, co tylko Tobie Samemu przyznają
Wszyscy, a czego inni Kròlowie nie mają:
Miał Polski Naród wielu, co Cię majętnośćią
Przewyższali, a Rodu ròwnali wielkośćią.
I Tych, którym śię hoyniey niż Tobie stawiła
Fortuna, i na większe Honory sadźiła.

Oni

Oni atoli wſzyſcy, zapomniawſzy śiebie,
Oczy, ſerca i myśli zwròćili na Ciebie,
A nioſąc Ci Koronę, wolnemi głoſami
Jednoſtaynie wyrzekli: Ty panuy nad nami.
Bo i Mądrość i Cnota tak Cię do Korony
Zgotowały, iakbyś był do niey urodzony.
To ieſt, co Tobie wſzyſcy iedynie przyznają,
Panie mòy, czego inni Kròlowie nie mają.
A tu lutnie zamilkną, bo iako równego
Nic temu, tak nic nad to nie zabrzmią więkſzego.

X.

Digne & noble heritier des vertus de Tes Peres,
Grand STANISLAS, reçois l' hommage de nos coeurs;
Je ne viens point ici par des voeux peu ſinceres,
Emprunter le diſcours des vils adulateurs.

Loin de nous aujourd' hui ce profane vulgaire
Courtiſan d' Apollon, eſclave de Plutus,
Qui prodiguant ſans choix un encens mercenaire,
Loue indifféremment, le vice & les vertus.

Mais quel frappant ſpectacle à mes yeux ſe préſente?
Ne vois-je point de Mars l' épée étincelante?
Le fer, le feu, l' airain, brillent de toutes parts;
Bellone eſt en fureur, ſes cruels emiſſaires
Vont par ſes ordres ſanguinaires:
Raſſembler ſes guerriers ſous ſes fiers étendarts.

Cependant ô prodige! au ſignal de la guerre,
La Concorde nous rend un calme déſiré,
Et contraignant les Dieux de poſer leur tonnerre,
Nous fait goutter l' attrait d' un ſort inesperé.

Tel autrefois d' une ſeule parole,
En un clin d' oeil ſans livrer de combats
Neptune foudroya les vils enfans d' Eole,
Qui venoient ſoulever ſes liquides Etats.
Tel en ce jour AVGVSTE par ſes charmes,
Fait ſucceder à de vaines allarmes
Les douceurs de la paix, qui dirige ſes pas.



Il ne vient point ſuivi de nombreuſes cohortes,
Forcer des coeurs altiers à la ſoumiſſion,
Sa bonté, ſon amour, ſont des armes plus fortes,
Qui le rendent vainqueur de nôtre affection.

Des Dieux que nous ſervons, adorons la clemence,
Ne les irritons plus par de nouveaux forfaits,
Gardons nous d' enfouir dans un lâche ſilence
L' aimable ſouvenir du plus grand des bienfaits.

Le calme où nous vivons de ces Dieux eſt l' ouvrage,
C'eſt à TOI *maintenant de nous le conſerver*
PRINCE, nous ne craindrons ni meurtre ni ravage
Le Ciel T' a ſuſcité pour nous en préſerver.

Guerrière nation, ceſſe d' être inflexible
Reconnois ton bonheur, apprend l' art d'en jouir;
Sous le meilleur des Rois tu ſeras invincible
Si tu ſçais obéir.

Du reſte ne crains point qu'il ſuive le caprice
D' un courage inhumain aveugle en ſes projets,
Qu'il profane des Dieux l' aſſiſtance propice
En prodiguant le ſang de ſes ſujets.

Il eſt des héros à tout age
Il en eſt dans tous les Etats,
Celui là ſeul mérite notre hommage
Qui prèfère la paix au ſuccès des combats.

Ami de la Concorde, ennemi de Bellone,
Tu le verras toujours ſuivre les étendarts
De la paix, dont la main aujourd' hui le couronne,
Et ſans aller chercher au milieu des hazards
Ces lauriers teints de ſang dignes fruits du carnage,
Au ſein de ſa Patrie égaler le courage
Des favoris de Mars.

Il eſt plus d' un chemin qui conduiſe à la gloire,
Ce Dieu n'eſt pas le ſeul, qui donne des Lauriers,
Et ſans le beau nom de victoire,
Un Roi peut eclipſer les plus fameux guerriers.

D'un

D'un peuple de flatteurs dèmentir l'artifice,
Perpetuer la paix, protéger les beaux arts,
Rendre son peuple heureux, exterminer le vice,
Tels furent les exploits du plus grand des Césars.

Et tels seront les Tiens PRINCE digne d'envie,
Aux talents, au savoir prodigue Tes bontés
Et bientot l'on verra la France & l'Italie
Dans ces lieux autrefois du Sarmate habités.

CXXXVII.

Polonicae utraeque Societatis Iesu Provinciae, pulcerrimas in Rege elucentes animi dotes, regnandique virtutes, uberrimis ac splendidissimis orationibus extulere. *Stadnicius*, erudiendae lectissimae, in Scholis Piis, iuventae Praefectus, vir perelegantis ingenii, optimisque omnibus doctrinis instructus, Quaestionem, quam ob rem, licet ineunte Interregno, multi Principes externi regale solium elam ambiverint, nemo tamen eorum se, Reipublicae Ordinibus, Candidatum Regni palam professus sit? in sententiam hanc, tractavit:

Quod post tristem Reip. orbitatem, ac varias pacatioris longe, quam solet, Interregni vicissitudines, felicem jam tranquillumque portum attigerimus, A A. inprimis D. O. M. suaviter omnia disponenti in acceptis referendum est. Deinde vero immortales, Celsissimo Principi Regni et M. D. L. Primati juxtà, ac Celsissimis Principibus CZARTORYSCIIS, gratiae sunt rependendae, qui totam hanc Reip. moderati machinam, tam admirabili ipsius tranquillitati, non sine maximo et salutis, et fortunarum suarum dispendio, feliciter prospexerunt.

At quod decursu prope anni unius; nullum Serenissimus STANISLAVS AVGVSTVS, Rex Noster, ad Solium aemulum expertus fuerit, quod nullus alius Exterus Candidatus, qui Remp. in diversa scindere solent

 stu-



ſtudia, negotium Illi faceſſiverit, id quidem mihi, aeque ut arbitror Vobis omnibus, non medioeri dignum admiratione videtur. Quis enim adeo rerum noſtrarum expers eſt, ut ignoret, quam inde a multis retroactis ſaeculis, aut primi in Europa Reges ac Principes, aut ſummorum Imperatorum, Regum, Principumque filii Thronum hunc Poloniae ſemper ambiverint? quanto animorum aeſtu complures ſimul pro eo adipiſcendo contenderint? quanta armorum etiam ſaepius contentione pro eo aſſequendo decertaverint? Unus concordiſſimis fere ad miraculum toto Interregno commendatus, ac electus ſuffragiis, ac jam inauguratus Rex Noſter, unus hic duntaxat ad Regium in Polonia faſtigium, uno omnium ore, ferebatur Candidatus. Id certe uti AVGVSTO Noſtro ampliſſimum et honorificentiſſimum ſit, oportet, ita et veriſſima tanti eventus cauſa, gloriae Illi debet eſſe quam maximae. Dicam igitur brevibus, quam potero, ſapientiae Eius maximam apud omnes exiſtimationem plurimum STANISLAO AVGVSTO ad obtinendum tam feliciter ſine aemulo Regnum profuiſſe.

De ſumma ſane Regis Noſtri ſapientia, quam communis ac pervagata, et apud Nos, et apud Exteras Nationes ac Principes opinio fuerit, nullum amplius, aut honorificentius Illi dari poteſt teſtimonium, quam ab aequiſſimo Illo, non rerum modo, ſed et Perſonarum aeſtimatore, magno Boruſſiae Rege, qui, qua de cauſa Regem Noſtrum regno digniſſimum iudicaverit, Legato Noſtro palam teſtatus eſt. Hic enim, dicebat Ille, hic eſt magnorum heroum filius, ita a ſapientiſſimis parentibus educatus, ut in ſpem Regni, et natus, et alitus eſſe videatur. Peridoneum itaque ad regendam Gentem liberam, praeſtantiſſimum Reip. Civem non alia ratione iudicavit, quam quod prudentiſſima Optimorum Parentum educatio, eam Illi rarant, ac ſingularem ſapientiam infuderit, quae nedum vitae ſuae recte inſtituendae, ſed et Populis, ut in fatis Eius erat, gubernandis parem ipſum aptumque efficeret.

Optimis ad id uſi ſunt Illi praeceptoribus. Sed quid opus fuit magiſtris? ubi Pater clariſſimus Hector, Mater Cornelia nobiliſſima, non ad formandos duntaxat ſuos liberos aptiſſimi videbantur, verum etiam qui beatam

tam ad leges Platonis Remp. reddere potuissent, si pro absoluta utriusque Eorum sapientia, amplissimos ad regendum Populos suscepissent. Sed ne ipse ego in re tanta loqui videar, Vos ipsos, Vestramque appello fidem, qui hoc Par nobilissimum nostis optime, spectastis propius, Eorumque religionem, sapientiam, fortitudinem, iustitiam, magnanimitatem, omnemque virtutem admirati estis, Vestrum inquam appello iudicium, nonne de His aequiori iure, quam olim de Nerva Plinius, dicere possumus: O! nullo magis nomine Publici, quam quod Regis Nostri Parentes, eoque ipso cari omnibus, ac desiderandi, quod, ne desiderarentur, prospexerint.

Quid si his addamus optimum, ac praestantissimum Vestro ipso iudicio magistrum, oraculum Reip. fontem, et lumen Consiliorum, Principem M. D. L. Cancellarium, Optimi Regis Nostri Avunculum, sub cuius diligentissima disciplina annos complures versatus est. Quid si cum Principis Cancellarii sapientia, maximaque in formando Rege Nostro diligentia, Ipsius Regis Nostri assiduitatem, laborem, industriam conferamus, nonne perfecta e tanta Schola, atque a tanto Socrate prodire debuit sapientia?

Sed pro summo sapientiae adiumento, necesse est, ut Eius in legendo assiduitatem commemorem: cum libros non evolvere, sed mente condiscere, non illis delectari, sed in illis ingurgitari Princeps Noster videretur. Incredibile fere est, neminem ab ineunte aetate, aut plures, aut meliores, sapientioresque veteris, nostrique aevi scriptores, quam Nostrum Principem relegisse: nihil tamen hac propria Eius laude verius. Illam ego amplissimam, et copia et praestantia librorum, cum caeteris Orbis terrarum facile comparandam Bibliothecam, immortale IOSEPHI ZALUSCII, Kiovi●sium Antistitis, in Polonam Remp. munus, illam inquam ego Bibliothecam appello. Eritne illic aliquid volumen, quod aut ad recte efformandum Civem conveniat, aut artem optime gubernandi Civitatem contineat, quod Princeps Noster ignoraret, quod non jam evolvisset? Quem autem iam hominum in omnibus Divinis humanisque scientiis, aut in rebus, ad optime constituendam Remp. necessariis eruditiorem, instructiorem, versatioremque

cogitare possumus, quam eum talem, qualis Noster Princeps est: qui et evolvendis Sapientum monumentis atque lucubrationibus totus assiduo vacat, et acri et certo iudicio, firmaque ac summe tenaci memoria, ea, quae legit, complectitur.

Iam vero Exteras, quas peragravit, regiones, Eiusque repetitas peregrinationes, quae ad perficienda in quibusvis artibus scientiisque ingenia, summo sunt adminiculo, iam ipsi Vos, A A. hoc loco commemorare mihi videmini. Non est igitur omittenda earum recordatio, ubi quamvis ostentare potuisset, maluit tamen Princeps Noster suam absolvere sapientiam: praesertim apud Britannos, Gallos, et Batavos, Gentes omni doctrinarum genere florentissimas; apud quas cum summa existimatione, gratissimam perennemque Nominis sui famam, ac ingens sui desiderium reliquit.

Vt vero annorum iam complurium, quos in acquirenda sapientia domi forisque consumpsit, uberrimos, amplissimosque fructus, non sibi, sed Reip. collectos declararet, mox in publicis muniis Principem AVGVSTVM frequentissime versari vidistis. In illa itaque legum officina, quantum calamitosis illis temporibus, et in summa Comitiorum confusione licuit, quod in Illo eloquentiae flumen, quam vim stupendam, quae rationum momenta, quam consilii, scientiae omnis, ac intelligentiae lucem, cum pro legibus, tanquam pro aris ac focis decertaret, mox Ordo Equester universus suspexit? quam fortitudinem animi, constantiamque Eius, atque in his quam miram suavitatem vehementer miratus est?

Suscepta deinde Legatione in Magnam Russiam, sane in theatro illius Imperii, satis iam tum, abundeque patuit, quae mens illi inesset, non conficiendis duntaxat gravibus quibuscunque negotiis, sed et regendis par Populis.

At si haec longinquiora remotioraque sunt, spectemus iam priora. Si enim in praeteritis totius Polonicae Gentis conventibus, certe in nuperrimae generalis Convocationis Comitiis, Principis Nostri sapientia, magnitudoque animi, et dignitas, quasi lumen aliquod, extinctis caeteris, eluxit. Incredibile quidem paene videba-

deba-

debatur, in illo, tot annis destitutae omni consilio Reipublicae, turbulentissimo atque calamitosissimo statu, posse aliquid de summa rerum constitui. Quae autem iam constituta sunt, Patriae omnia maxime necessaria atque saluberrima, non Gens universa, neque ulla unquam aetas, verbis satis, non dicam exornare, sed enarrare poterit. Nec minore STANISLAI PONIATOVII mente opus fuit, quae esset, ut re vera erat, horum memorabilium Comitiorum anima. Ille enim in gravissimis omnibus Reip. deliberationibus, et Senatui, et Equestri Ordini, oraculi instar, tam consiliorum auctor, quam sententiarum conciliator exstitit. Quo nomine non est mirandum, quod omnes in Eius verba pedibus ire, omnes ab Eius ore pendere quodammodo visi sunt.

Quaerite iam quaeso nunc, quid illud sit, quod Principem Nostrum ad obtinendum adeo feliciter sine aemulo Regnum maxime iuverit? Scilicet non potentia, non opibus claro, sed animi ingeniique bonis abundante Principe, qui Rempublicam diu iam fatis relictam suis, periclitantem, et fere ad ruinam vergentem, erigeret, eiusque saluti prospiceret, verbo uno eloquar, Rege sapiente opus habuimus. Iniurii nemini erimus, si dixerimus, Polonos de nullo Principum maiorem, quam de suo STANISLAO AVGVSTO, opinionem habuisse, notae iam spectataeque, in Eo, et virtutis et sapientiae. Accessit iucundum dulceque Genti PIASTI nomen. Amor itaque in excellentem Civem, summae de Eo existimationi coniunctus effecit, neminem ut tota Europa Elector Populus cum Illo comparandum sibi duxerit. Hoc iam ubi vicinis remotisque regionibus palam innotuit, Exteros inde omnes Principes, quasi dato signo, a petendo Poloniae sceptro supersedisse quis dubitabit? Istud igitur a tot aliis, qui de adipiscendo Regni huiusce diademate iam anxie cogitabant, competitoribus Remp. liberavit. Cum nempe prospera Nominis STANISLAI PONIATOVII fama longe lateque pervagata, caelestem Eius sapientiam, caeterasque virtutes vere regias Orbi universo promulgasset, factum est, ut ii etiam, quos non postrema Polonici Imperii



Imperii cura, et deſiderium tenuit, non poſſe ſe Illi palmam praeripere exiſtimantes, facile Ipſi ceſſerint.

Quid igitur reliquum nobis eſt, A A. *Divina* nobis aſſiduis precibus exoranda eſt *Sapientia*, ut Eum nobis Principem, quem immortalis futura Reſp. immortalem ſibi vehementer optaret, Eum inquam Principem, immortali D. O. M. datum munere, ſoſpitem ſemper, incolumem, ac beatiſſimum in longiſſimas ſervet aetates. Vos P. C. beatam iam, quantum in Vobis fuit, effeciſtis Rempublicam, cum tam ſapienti Principi, tam optimo Moderatori, veroque Patriae Patri, Regium hoc diadema, miro conſenſu, ac nullo poſt hominum memoriam memorando exemplo, impoſuiſtis. Illud itaque nobis ſupereſt, ut quod fauſte, feliciter, fortunateque coeptum eſt, illud eouſque firmum conſtansque permaneat, donec Sereniſſimus STANISLAVS AVGVSTVS Rex Noſter ſatis Patriae, ſatis Religioni, ſatis bonis omnibus, ſatis denique naturae ipſi vixerit.

